

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

FOTO LUNDS

MORGONBRIS

vill med i det nya
samhällsbyggandet

"I den järnhårda fredsviljans
namn fram till handling!"

N:r 11 Årg. 27

Pris 25 öre

*E*dra mest kritiska gäster

komma att uppskatta att Ni bjuder dem på Gevalia-blandning.

Dess väl avvägda sammansättning av de yppersta kaffesorter, dess omsorgsfulla rensning och rostning och, som resultat därav, den utsökta aromen, gör varje kopp kaffe till en sann njutning.

Men ej nog därmed. Det sätt på vilket Gevalia-blandning är förpackat bidrager även till att ställa det i särklass — att öka dess popularitet.

GEVALIA BLANDNING

är nämligen förpackat enligt en metod, som uppfyller de strängaste krav på hygien. Paketeringen sker i helautomatiska maskiner, som stå i direkt förbindelse med rosteriet. I stället för påsar användas kartonger, vilka tillslutas hermetiskt och därigenom skydda kaffet mot förorening och bevara dess utsökta arom. Den röda kartongförpackningen med Gevalia-märket giver Eder garanti för kaffets kvalité samt att detsamma alltid är lika utsökt gott. Därest Eder handlande ej för Gevalia-blandning, bedja vi Eder vänligen tillskriva oss, så anvisas inköpskälla.

VICT. TH. ENGWALL & C:O,

KOMMANDITBOLAG SVEN ENGWALL GEFLE

H. M. KONUNGENS HOVLEVERANTÖR

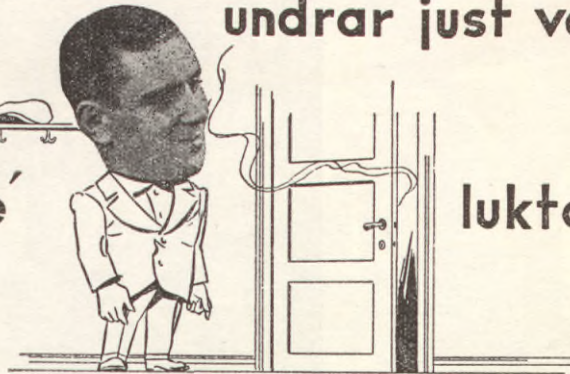

"Jag ä' hungrig som en varg -

undrar just va' de' ä' till middag?!"

"De'

luktar härligt ---"

"Tunnpannkaka!!!

O' de'

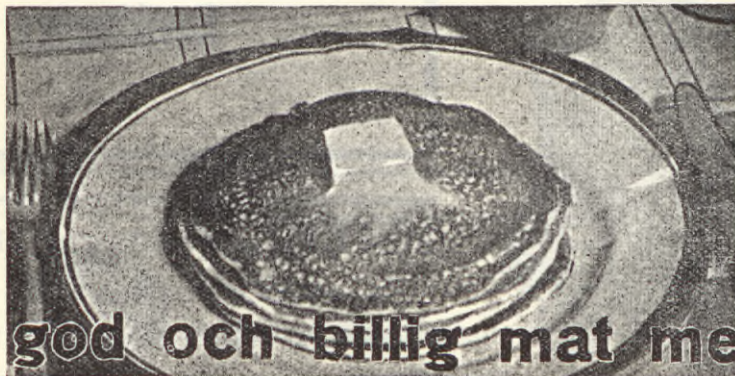
som jag gått och längtat efter hela dån!"

"Ja, dom ä' väldigt goda!"

Kooperativas mjöl ger husmor beröm

Recept å plättar och tunnpannkaka

Sikta samman mjölet, jästpulvret och saltet. Vispa äggen tillsammans med sockret, tillsätt mjölken och grädden och rör ned detta i de torra ingredienserna.

Smeten bör vara mycket tunn. Häll inte mer smet i den smorda och heta laggen än att botten täckes. Serveras med EVE, sylt eller sirap.

- 1 kkp Juveldkronan eller Guldkronan
- 2 tsk K F:s Jästpulver
- 1/2 tsk salt
- 2 ägg
- 1 msk socker
- 2 å 3 kkp mjölk
- 1/4 kkp grädde

god och billig mat med kooperativas mjöl

En trevlig jumper för vintern,
AINA, Kr. 14:75.

**OSCAR
BÄCKMAN**

Kungsgatan 10.
Drottninggatan 60.
Sveavägen 73.
Centrums Ljuskädd.

LEJA CENTRUM

Är Ni intresserad av att se svensk konfektion, gå då till Leja-magasinet och se de många vackra nyheterna.

Gör praktiska presentköp till Jul!
En lika välkommen som praktisk present är en kapp eller klädning från

BALLIN'S

Förnämligt urval i Kappor, Ulstrar, Klänningar

Den första snön

påminner Er . . .

Den varslar, om vad som komma skall.
Skaffa Er i god tid, innan vintern kommer på allvar, ett par yllefodrade TRETORN "Anita" eller "Maud".

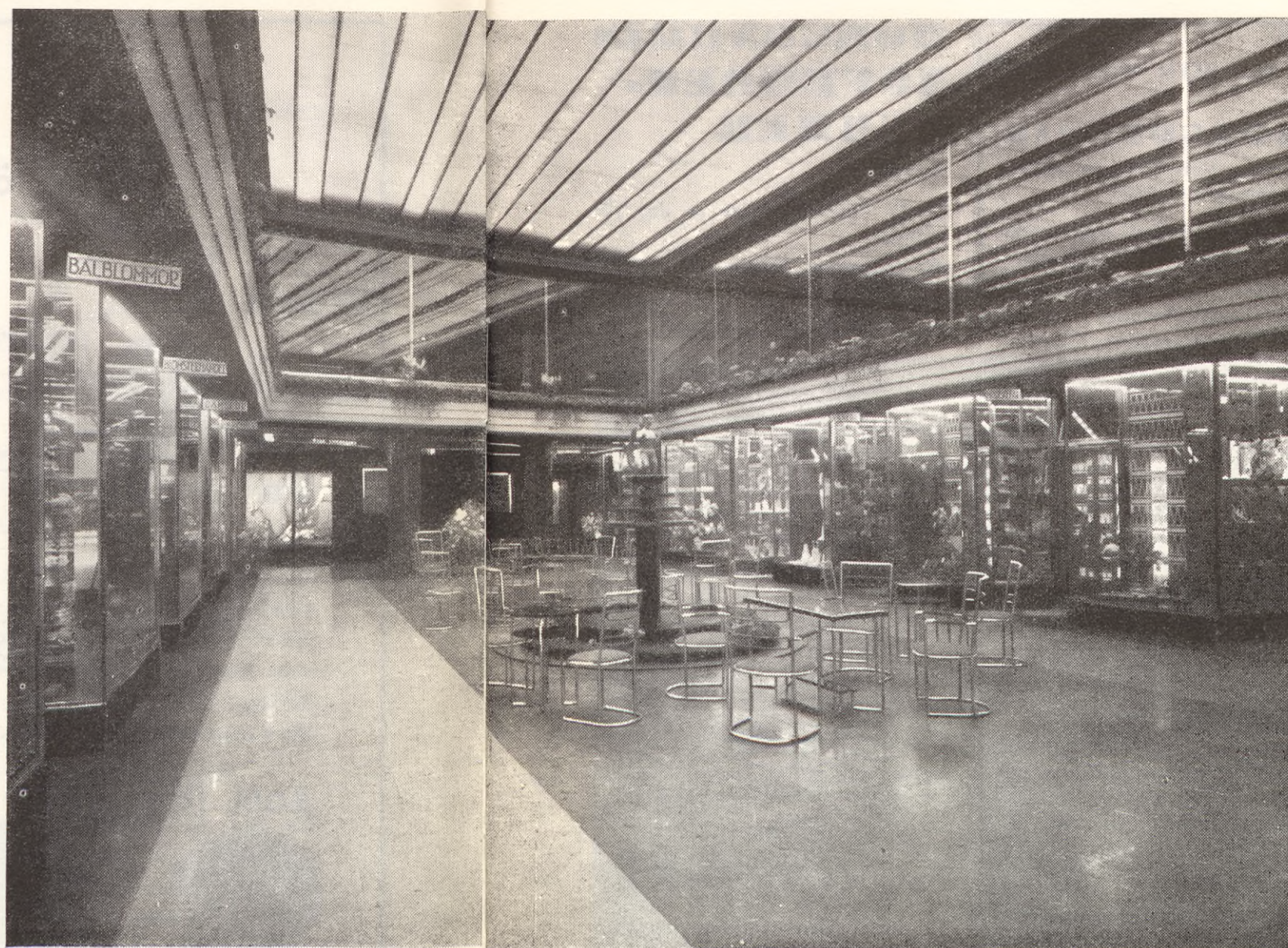
TRETORN
Ylleskor

"... det finns inga bättre"

531

Erhållas i varje välsorterad affär i branschen.

Centrum

billiga priser —
förstklassiga varor

FEITHS, Sveavägen 21

STOCKHOLMS
STÖRSTA MUSIKKONDITORI
Kapellmästare: ADOLF AMIGO

Stockholmarnas populäraste
mötesplats

Salongen Centrums träffpunkt för damer.
Säljer biljetter till samtliga SF-teatrar från kl. 9 f. m.

JULKLAPPAR? VALET BLIR LÄTT HOS ÅQUIST

KONSTHANTVERK · PRECIOSA ·
ELEGANTARE MODEVAROR

SKÅNSKA HANDSKFABRIKEN

när det gäller handskar
Alltid 1:ma
alltid låga priser.

Vänd Eder med förtroende till

Centrums Blomsterhandel

som utför alla slag
av binderier och
dekorationer till hu-
mana priser.

Tel. 8022

Zoégas Specialité:
Ädla kaffe
Z
kaffe! Ring 5855

Eleganta, välgjorda skor av
hög kvalitet och med per-
fekt passform.

Lagerons

Centrums Ljuskädd.

”monu- mentalt

mänskligt
dokument”

Quelqu'une

i en berömande anmälan i Sv.
Dagbladet om

AGNES SMEDLEY BARA EN KVINNA

I recensionen heter det:

”Det är ett egen-
domligt och på sitt
sätt monumentalt
mänskligt dokument.
— — vädjar till var-
je läsare som äger
lyhördhet för livets
strävaste allvarston-
fall.”

Pris 4:75.

Tiden

De reellaste varorna till lägsta priser är mottot hos

BERMANS SÖDRA FÖRSTADSGAT. 30, MALMÖ

I sin nya utstyrsel
har

MORGONBRIS

i ett slag blivit *de svenska arbetar-
hemmens egen tidskrift.*

Prenumerantsiffran stiger varje
dag. Sedan 1 maj har den för-
dubblats. Oktobernumrets upp-
laga var slutsåld redan en vecka
efter utgivningsdagen. Efterfrå-
gan blev vida större än väntat
var och en mängd efterrekvi-
sitioner ha ej kunnat expedieras.
Samtidigt det är att beklaga,
så utgör det ju ett glädjande
tecken på Morgonbris' framgång.

**MORGONBRIS'
JULNUMMER**

utkommer i mitten av november
Rekvirera det i tid, så att det
ej blir samma situation som i
oktober!

Morgonbris' julnummer, blir
den billigaste jultidningen.
Ny, modern, överraskande
både i innehåll och utstyrsel.
Ändå skall den endast kosta

50 öre

Lämplig julklapp, presentkort på
Morgonbris för år 1932, pris 3 kr.

CARLA HERMANSSONS
BLOMSTERHANDEL

KAPTENSGATAN 7
MALMÖ Telefon: 4861, 10510

MORGONBRIS NOVEMBER- NUMMER

innehåller:

*G. O. Thurberg: Inte en dag för
tidigt.*

Alf Johansson: Krisen.

Gregor Paulsson: De ringes bohag.

Greta Agerby: En ädel tävlan.

Leif Björk: I stormtempo.

Vera Inber: Hembiträdet Ivanova.

Gurli Hertzman-Ericsson: Ung mor.

K. A.: Kvinnan utanför kaféet.

*Ellen Rydélius: Manvälde eller kvin-
novälde?*

Gerda Marcus: Strid om strunt.

*Lilly Arrhenius: "En frisk pust ut-
ifrån".*

*Margit Synne: Liljorna i funkis-
fönstret.*

*Astrid Forsberg: Pinsam fång-
transport.*

Alida Ruth: Vi fråga.

—j: Orden, som följa oss i graven.

Ur fattigvårdsmannens portfölj.

MORGONBRIS

Tidning för den socialdemokratiska
kvinnorörelsen.

Utgives av styrelsen för Sveriges
Socialdemokratiska Kvinno-
förbund.

Redaktör: Signe Vessman.

Redaktion och expedition: Upplandsgat. 1,
3 t., Stockholm. Tel. 188 86. Postgiro
n:r 50106. För annonserna tel. V. 158 38
och 188 86.

Prenumerationspris: Helt år kr. 3:—;
lösnummer 25 öre. Prenumeration sker
på posten.

Annonspris: 40 öre pr mm.

Gift Er aldrig

förrän Ni besökt vår utställning av
Möbler, Mattor, Gardiner.
(Stockholms största.)

Bröderne Ljunggren

MALMSKILLNADSGATAN 15

De gamlas väg eller rättare de fattiga gamlas väg skulle denna gata kunna kallas. Den bär upp till ett modernt kommunalhus i Stockholm. Trötta av år och möda komma här åldringarna för att hämta sitt månatliga understöd. Se på de böjda ryggarna och den slitna väskan i gummans hand. Vägen är så ensam och ödslig för dem. Höstlöven virvlar om deras fötter. Till nyår skola de emellertid befrias från denna tunga promenad. Fattigvårdssystrarna komma att i stället bära hem pensionerna till de gamla. Se vidare härom å nästa sida.

INTE EN DAG FÖR TIDIGT!

Vid årsskiftet träder i Stockholm i kraft en av stadsfullmäktige nyligen beslutad omorganisation av den öppna fattigvården.

Den nuvarande organisationen, som under de senaste årens hårda påfrestningar nått bristningsgränsen, är ett blandat lekman- och tjänstemannasystem.

Dess största olägenheter är att en hjälpbehövande ej kan vända sig till myndigheterna, vilken dag som helst och den långa tid, som åtgär för behandling av en ansökan samt köbildning vid utbetalningarna.

Det nya systemet, som är ett utpräglat tjänstemannasystem, innebär i huvudsak följande: I varje församling utses en begränsad fattigvårdsstyrelse, som i regel har befogenhet att själv bestämma den hjälp, som kan erfordras. Staden indelas i åtta expeditioner, omfattande en eller flera församlingar. Dessa expeditioner komma att vara öppna varje dag och till att leda desamma utses helt avlönade föreståndare. Föreståndaren blir föredragande inför styrelsen samt får befogenhet att bevilja understöd i brådskande fall mellan styrelsens sammanträden. Utbetalning av understöd skall ske på expeditionstid. Understöden till de gamla och orkeslösa hembäras genom fattigvårdssystrarna. Expeditionerna överta även de nuvarande sociala distriktsbyråernas uppgifter att utfärda medellöshetsintyg för läkarvård och medicin, fondmedel, fri rättegång m. m.

Fördelarna i det nya systemet äro uppenbara. Först och främst kommer ett hjälpbehov att kunna avhjälpas fortare, samma dag om så erfordras. Vidare kan en hjälpbehövande få allt uträttat på samma ställe och de pinsamma köbildningarna försvinna.

Hur det nya systemet kommer att verka beror dock i första hand på vilka personer, som utses till expeditionernas föreståndare. Man måste besinna att människomaterialet är det ömtåligaste av allt, som behöver en mänsklig omvårdnad.

G. O. Thurberg.

KRISEN

Det är värt att betona, att akuta krishändelser av det slag som sommaren och hösten varit fyllda av, i och för sig äro relativt ytliga företeelser. Finansiella sammanbrott, bankfallissemang, valutakriser o. dyl. ge goda sensationsnummer åt tidningarna. Allmänhetens intresse jagas upp: där är någonting som skräller. Att England, de liberala hushållningsprincipernas, frihandels och guldmyntfotens förlovade land, suspenderar guldinlösningen föranleder (med rätta) decimeterhöga förstasiderubriker; men ingen tidning, mån om sin framgång, skulle våga sig på det donquixotiska företaget att varje dag pröva läsarnas nerver med sanna berättelser ur livet på första sidan till belysning av vad det betyder, att för närvarande uppåt 30 millioner människor i den industriella världen äro arbetslösa. Att en och annan bank ramlar, att självmordsfrekvensen bland amerikanska börsspekulanter stiger eller att valutorna börja glida bort från det "ankarfäste", som guldmyntfoten utgör — ett på senare tid tyvärr något osäkert ankarfäste — är beklagligt. Men sådant har vikt mest som symptom på det kroniska sjukdomstillstånd som ligger bakom. Sedan ett par år tillbaka lider världens hushållning av en djup förvirring och ett förfall, som hotar att utlösa en stor social katastrof: produktionen kommer icke på långt när upp till den nivå, som är möjlig med nutida tekniska resurser, industrier ligga lamslagna eller arbeta med inskränkt drift, millionala människor gå arbetslösa, jättelika lager ligga utan att kunna få avsättning, varor brännas eller hävas i sjön, samtidigt som människor lida brist på det nödvändigaste. Kort sagt: hela det kapitalistiska hushållningsmaskineriet har grundligt råkat i olag.

Det huvudsakliga intresset i nuvarande situation knytes därför — eller borde knytas — till frågan: hur kommer den akuta valutakrisen att återverka på den depression, som härjar världen och som visat sig vara den svåraste och varaktigaste som man överhuvud känner. Avgörandet av denna fråga hänger framför allt på hur prisrörelserna komma att påverkas. Det har de senaste veckorna talats mycket om faran av en inflation, allmän prisstegring. Såvitt jag förstår är den aktuella faran snarast den rakt motsatta, nämligen fortsatt deflation.

Den nuvarande depressionen utmär-

kes bl. a. av att den deflation, som alltid visat sig gå samman med lågkonjunkturerna, varit av långt våldsammare karaktär än under "normala" förkrigsdepressioner. Men är det inte bara bra ur konsumenternas och arbetarnas synpunkt att priserna falla? Förvisso, när nämligen priset är en naturlig anpassning till sänkta produktionskostnader. Och till en viss gräns även när priset har deflationskaraktär, d. v. s. när det beror på att penningmängden, den monetära köpkraften, inskränkes i förhållande till varumängden. Normalt har nämligen under den industriella utvecklingen utlösningen av framåtskridandets sociala resultat, de höjda reallönerna, visat sig ske till stor del genom deflationen under lågkonjunkturerna, i det att penninglönerna icke falla lika starkt som varupriserna. Men baksidan av detta är depression och arbetslöshet. Den deflationistiska självförstörelseprocessen har nu gått så långt att det är svårt att finna mer än ett verkligt konsekvent argument till försvar för en fortsatt deflation: katastrofens argument. Det låter för all del säga sig att det bara är bra att det hela går åt skogen. "Heder åt den stora bankrutten". Ur den allmänna förödelsern kommer så småningom att framgå en ny och bättre ordning. För det första är detta alls inte säkert. För det andra tycker man att någon hänsyn borde tagas till den störtflod av mänskligt lidande, som en allmän ekonomisk katastrof för med sig. För det tredje har det nuvarande hushållningssystemets förfall redan fortskridit så långt, att en omorganisation i riktning mot planekonomi förr eller senare framtingas även utan en förvärring av katastrofen.

Vi ha hitintills här i landet varit relativt skonade. Ända in på mitten av 1930 voro återverkningarna i Sverige av den världsdepression som utbröt i U. S. A. 1929 mycket obetydliga; de ha blivit värre sedan dess, men ännu står Sverige i en förhållandevis gynnad ställning. I början av hösten detta år tedde sig utsikterna för den kommande vintern ytterligt dystra. Deflationen på världsmarknaden och den depression, som oundgängligen följer i dess spår, var utan tvivel på väg att bryta in med full kraft över landets gränser. Guldvärdet fortsatte att stiga, vilket vid guldmyntfot, då varornas värden mätas i guld, endast är ett annat uttryck för att prisnivån fortsatte att falla. Ett land som är

inlänkat i det internationella penning-systemet på guldmyntfotens grund kan inte i längden undgå att följa med i världsmarknadens prisrörelser. Om så inte sker, vilket till en viss grad varit fallet med Sverige de senaste åren, uppstår till sist en ohållbar situation i landets handels- och betalningsbalans gentemot utlandet. Importen ökar och exporten hämmas. Medlen att likvidera importen, vilka måste komma antingen från utlandets likvider för exporten eller från utländska lån, bli otillräckliga, om inte lånemöjligheterna äro obegränsade; en valutakris utbryter, guldmyntfoten måste släppas och de utländska växelkurserna anpassa sig på ett sådant sätt att jämvikt i betalningsbalansen återställs. Det enda alternativet vore att driva fram jämvikten med drastiska medel, sådana som importregleringar, exportpremier och framförallt en våldsamt nedpressning av den inhemska pris- och lönenivån med allt vad därav följer i form av skärpt depression, ökad arbetslöshet, förödande sociala strider o. s. v. Det är att hoppas, att alla de som veckan efter det England släppt guldmyntfoten med den största heroism lova- de att slåss till sista blodsdroppen för den svenska guldstandardens inte riktigt visste vad de talade om.

Det vore förhastat att med bestämmdhet påstå, att den situation, som inträtt efter guldmyntfotens övergivande, innebär avvärjandet av allt detta elände. Men det har i alla fall skapats en låt vara ytterst osäker möjlighet att undgå att sugas allt längre in i deflationens malström. Att lämna guldmyntfoten var att välja det osäkra för det säkra, men det säkra var här en mycket förvärrad depression. "Välja" är f. ö. ett oegentligt uttryck; riksbanken hade inget val, den befann sig i ett tvångsläge, som hållit på att mogna länge och som blev ytterligt skärpt då England övergav guldmyntfoten. Även England befann sig i ett tvångsläge; det är skäliga verklighetsfrämmande att föreställa sig att det landet under ledning av det liberalistiska stenbelädet Snowden skulle ta ett sådant steg av pur lättfärdighet eller, som en svensk skribent nyligen ville göra gällande, hetsat av en skara desperados under ledning av den onekligen intelligente,

men enligt sagda skribents mening tydligen moraliskt fördärvade nationalekonomen Keynes.

Det har lamenterats mycket över att den stackars guldspik, där man hängt upp hela den nationella äran, brast. Det har inte saknats uttryck för den uppfattningen, att valutakrisen visat att landets ekonomiska ställning är undergrävd; de Kreugerromantiska andra-stormaktstidsdrömmarna, som fyllt nationen med en viss känsla av belåtenhet på senare år, ha fått en knäck. Dyligt är rent nonsens. Valutakrisen var, som torde framgå av det föregående, snarare ett uttryck för att depressionens olycka drabbat detta landet mindre än de flesta andra länder. Och om uttrycket "ekonomisk styrka" överhuvud skall ha någon mening, måste det väl i all rimlighets namn betyda någonting annat än det.

I nuvarande situation måste målet vara framför allt att hejda en fortsatt deflation. Naturligtvis också att hindra att inflationen slipper lös. En stabilisering av lönerna (lönesänkning verkar deflationistiskt) och levnadskostnaderna, vilket skulle innebära att nuvarande reallösnivå bevaras, bör kunna ske samtidigt som en viss stegring i partiprisnivån inträder, vilket antagligen skulle kunna motverka arbetslösheten, är såvitt jag kan se ett rimligt program, särskilt om det kompletteras med offentliga arbeten. Men man måste betona lägets osäkerhet. Trots suspensionen av guldmyntfoten är i själva verket den svenska valutan på många sätt beroende av andra länders ekonomiska öden och äventyr. När världens kapitalister befinna sig i panik, såsom för närvarande, kan vad som helst inträffa. Framförallt är det angeläget att framhålla alla nutida ekonomiska frågors internationella karaktär och deras beroende av den politiska utvecklingen. Det är inte här plats att närmare utveckla dessa frågor. Möjligen får jag senare tillfälle att återkomma till dem.

Av AIF JOHANSSON

EN ÄDEL TÄVLAN

*M*ed politisk makt och samhällsansvar följer behovet av kunskaper. Ett politiskt parti vinner ingen varaktig seger på enbart den kvantitativa styrkan, den måste även vila på en kvalitativ grund. Arbetarklassens studieverksamhet växer också år från år med glädjande snabbhet. Hur förhåller det sig med kvinnornas deltagande på detta område? Kvinnornas ökade medansvar i såväl det politiska som kommunala livet kan man med tydlighet avläsa i den i dagarna utarbetade statistiken över ABF:s verksamhet. 12.154 kvinnor ha i 1.829 cirklar deltagit i studieverksamheten under arbetsåret 1930—31, vilket utgör 25.44 % av ABF:s hela deltagareantal eller 47.774 medlemmar. Dessa siffror säga oss alltså, att en dryg fjärdedel av deltagarna i ABF:s cirklar äro kvinnor. Ser man tillbaka på arbetsåret 1926—27, finner man 4.943 kvinnor i studiecirkelverksamheten. Ökningen under dessa fem år med 7.211 måste ju sägas vara en ganska imponerande siffra.

Kvinnoklubbarna ha under arbetsåret 1930—31 själva startat 62 studiecirklar, som utöver Stockholms stads 3 cirklar fördelas å de olika länen

på följande sätt: Stockholms 8, Uppsala 1, Södermanlands 3, Östergötlands 1, Jönköpings 4, Blekinge 2, Kristianstads 1, Malmöhus 5, Hallands 1, Göteborg o. Bohus 3, Älvsborgs 8, Skaraborgs 2, Värmlands 3, Örebro 2, Västmanlands 2, Kopparbergs 4, Gävleborgs 4, Västernorrlands 1 och Västerbottens 4. I övriga län ha kvinnoklubbarna ej deltagit med egna utan endast i ABF:s och andra organisationers cirklar. En ädel tävlan kunde man gott kalla det, om respektive distriktstyrelser under innevarande arbetsår ginge in för en kraftig agitation, så att nästa år kvinnoklubbarnas egna cirklar visade helt andra siffror. Ännu är det inte försent att försöka åstadkomma en uppräckning på de platser, där studieverksamheten nu helt eller delvis ligger nere.

Då en studiecirkel startas, skall den studieledare eller kommitté, som har hand om saken, först noggrant undersöka, för vilket studieämne intresse föreligger. Av det gångna arbetsårets statistik framgår med glädjande tydlighet det kvalitativa värdet av kvinnornas studier. Nedanstående tabell utvisar antalet cirklar pr angivna studieämnen:

Ämne	Antal cirklar	Ämne	Antal cirklar	Ämne	Antal cirklar
Föreningskunskap	236	Nationalekonomi	20	Födoämnslära	2
Engelska språket	201	Litteraturhistoria	19	Ärftlighetslära	2
Esperanto	175	Arbetarnas politiska grundsatser	18	Hemkultur	1
Stats- o. kommunalkunskap ...	126	Psykologi	12	Ryska språket	1
Sv. språket m. uppsats- o. rätt-		Gymnastik	11	Fysik	1
skrivning	118	Fredsfrågan	10	Stockholms kulturhistoria	1
Skönlitteratur	117	Hembygdsvärd o. hemkultur ..	10	Nationernas Förbund	1
Sång och musik	97	Historia	9	Sexualhygien	1
Bokföring	78	Alkoholfrågan	9	Bostadsfrågan	1
Räkning	73	Sjuk- o. samaritvärd	8	Syndikalism	1
Amatörteater	69	Franska språket	7	Möbelstilarnas historia	1
Tyska språket	63	Ekonomisk geografi	7	Läderplastik	1
Socialism	56	Stenografi	7	Konsthandverk	1
Fackföreningskunskap	55	Huslig ekonomi	5	Målarkonsten	1
Kvinnlig slöjd	50	Textning	4	Textilteknik	1
Kommunism	39	Hygien	4	Deklaration	1
Kooperation	38	Sociala kvinnofrågor	3	Musikhistoria	1
Aktuella sociala frågor	31	Religionshistoria	3	Biblioteksteknik	1
Talarkonst o. språkvård	21	Konsthistoria	2		

Överstående statistik vederlägger till fullo påståendet "att kvinnorna endast går att samla i sy-cirklar". Det kan måhända verka tröttande med en massa sifferuppgifter, men nyktra siffror är det verkligt effektiva medlet att slå ihjäl pessimistiska yttranden.

Studieplaner, vilka erhållas gratis från ABF:s Centralbyrå, Sveavägen 52, Stockholm, och korrespondenskurser från Kooperativa förbundets studieavdelning, Saltsjöbaden, äro hjälpmiddel för

studiernas rationella bedrivande. Centralbyrån lämnar dessutom alla de råd och upplysningar, som önskas.

ABF inträder nu i sitt 20:e verksamhetsår. Låt det bli ett år under tävlan om ökade kunskaper och ökat deltagande i studieverksamheten! Låt ABF:s 20:e verksamhetsår bli ett kvinnornas rekordår! Det är en ädel tävlan, vars resultat befrämja såväl vår egen som samhällets utveckling.

Greta AGERBY

DE RINGES BOHAG

Av Gregor PAULSSON

Enligt vår officiella levnadskostnadsstatistik ger en välbärgad person ur medelklassen ut dubbelt så mycket för sin föda som en arbetare ur lägsta välståndsklassen (inkomstsiffrorna äro mer än 3,300 kr. resp. mindre än 1,100 kr. pr konsumtionsenhet). För sina kläder och skodon ger han ut styvt 3 ggr så mycket, för sin bostad ungefär 5 ggr så mycket och för sina inventarier ungefär 9 ggr så mycket.

Det är ett välkänt faktum, att de utgiftsposter, som höra till livets uppehälle, varibland givetvis vår föda intager främsta rummet, undergå mindre förändringar vid stigande välstånd än de som tillhöra den s. k. kulturbudgeten. Statistiken ovan visar, att vårt bohag i särskilt hög grad tillhör denna budget. Ingen utgiftspost mera än böcker, skrivmaterial och arbetshjälp i hemmet stiger så kraftigt som den med stigande välstånd. Detta har direkt och indirekt medfört, att tillverkningen och försäljningen av bohag har blivit ett mellanhavande mellan handeln och de burgna, dels därför att en välbärgad medelklasskund köper för 9 ggr mera än en fattig, dels därför att de burgna ha satt standarden för vad som menas med bra bohag. Detta torde till en viss del förklara den gamla åsikten att en förbättring av smaken måste komma "uppsifrån". Nu är det ju så, att det som passar i en femrumslägenhet eller i en herrgård inte passar i en småstuga eller ett rum och kök, inte därför att det inte skulle vara bra, utan därför att levnadsvanorna bli olika. För att få det bohag, som är gjort för det moderna samhällets levnadsförhållanden, måste massorna taga denna sak i egna händer, göra klart för sig hurudant bohag den vill ha och utöva sitt tysta inflytande på tillverkningen. Orsaken till 1800-talets smaklöshet var ytterst den, att man för massorna med maskinernas hjälp till billigare pris och sålunda i sämre material och utförande imiterade det bohag, som förut tillverkats av gedigna hantverkare för de välbärgade klasserna. Orsaken till smaklösheten var inte, att varor tillverkades med maskin som förut tillverkats för hand, utan att maskinerna voro i stånd att göra billiga efterhärmingar, med vilkas hjälp personer med ringa köpkraft fingo illusionen att ha det lika fint som de förmögna. Burns har i sin utomordentligt intressanta bok "Modern civilization on trial" (modern civilisation under prövning), påpekat det förhållandet, att 1800-talet skiljde sig från de föregående tiderna endast genom produktionsmedlens förändring, medan däremot det som producerades bortsett från maskinerna var detsamma. Däremot representerar det 1900-tal, vi just nu upplever, en revolution i avseende på det producerade, varvid automobilen och radion äro de mest karakteristiska produkterna, med vilkas hjälp hela vårt sätt att leva mer eller mindre förändras. Om inte alla tecken slå fel, kommer detta vårt sätt att leva även att visa sig i en förändring av det, som produceras på bohagsområdet.

Utgifter pr normalhushåll för	Industriarbetar- och lägre tjänstemannahushåll					Medelklasshushåll
	arbetare	tjänstemän	tillhopa	därvid i städer industriorter		
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
möbler	61:—	97:—	74:60	79:90	52:50	286:80
sängkläder	15:80	16:50	16:20	15:50	18:20	27:40
linne	10:90	14:90	12:20	12:20	13:20	26:70
kökssaker, glas porslin	24:10	30:—	26:40	26:70	24:40	69:—
järnvaror	7:60	11:20	8:90	9:60	5:90	37:90
sportartiklar	14:90	18:50	16:20	16:20	15:80	39:60
diverse	13:50	19:80	15:80	16:50	14:50	37:60
Summa kr.	147:80	207:90	170:30	176:60	144:50	525:—

Jag skall återgå till min statistik och visa på en tabell av inventarieutgifterna för normalhushåll för de tre kategorierna: arbetare, tjänstemän och medelklass.

Det visar sig därvid att i ett arbetarehushåll under 10 år genomsnittligt lägges ned 147 kr. pr år på inventarier. Det är givet, att härvid engångskostnader för bosättningar blivit utslagna på dessa 10 år och på samtliga de hushåll, varifrån uppgifterna hämtas. Om man då tager ut en enda sådan post som kökssaker, glas och porslin, så gå dessa till sammanlagt 24 kr. pr år. Om man anser, att varje post går till $\frac{1}{3}$ av kontot, så skulle man för porslin få 8 kr. pr år. Nu vet man, att en av de billigare men dock kvalitativt goda serviserna från exempelvis Gustafsberg kostar 50 kr. Detta vill säga att man ungefär vart 6:te år inköper en hel porslinservis. Härav följer att inköp av de olika inventarierna blir en relativt obetydlig sak i ett hushåll i jämförelse med exempelvis skodon och kläder. I själva verket finns det väl icke något område, där knappheten så tydligt ger sig tillkänna som just på bohagsområdet. Det borde då ligga i köparens intresse att fordra ordentliga varor för de knappa slantar han har råd att ge ut. Det borde vara ett krav från honom att få så god kvalitet som möjligt. Detta krav har icke framställts. Om så hade skett, skulle icke det nuvarande otillfredsställande tillståndet finnas, enligt vilket den stora massan av bosättningsartiklar har för dålig kvalitet och är smaklös. Det är därför nödvändigt, att hela detta problem tages upp från köparnas sida. I deras makt ligger, att på det mest effektiva sätt stödja de strävanden, som för närvarande finnas att höja standarden inom vår bohagstillverkning.

Under det senaste decenniet har en otvivelaktig välståndsökning ägt rum för flertalet av de svenska arbetarehushållen. Denna välståndsökning har icke kommit bohaget till godo i så hög grad som man skulle vänta sig. Den har mera kommit på klädkontot. Detta förhållande kan bero på två saker: att man har mera lust att klä sig bra än att bo bra. *Men den kan också bero på det förhållandet att det finns bättre kläder att köpa till rimliga priser än det finns bohag.* Om också den senare orsaken icke varit den enda, så har den enligt min bestämda mening varit mycket bidragande till de påtalade förhållandena. Den nästan nyskapade konfektionsindustrien har haft förmåga, vilja och näsa att skapa billiga och gedigna standardartiklar, som gör att vem som helst för en rimlig penning kan bli snyggt klädd utan klasskillnad. En motsvarande anpassning efter publikens köpevanor har icke skett inom bohagstillverkningen och på grund härav har icke heller dessa nya köpevanor kunnat utvecklas. Låt oss därför samfällt ställa upp kravet "gott konfektionsbohag", så bli våra hem bättre och i överensstämmelse med våra levnadsförhållanden.

Under tre månaders vistelse i Moskva i somras strävade jag vid sidan av rent teoretiska studier, att få en möjligast allsidig uppfattning av sovjetmedborgarnas psykologi, av deras syn på livet och samhället. Att få kontakt med människor av skilda typer och samhällsställningar erbjöd ingen svårighet, sedan jag väl vant mig vid språket. Några av mina mest givande bekantskaper gjorde jag på gatan eller i spårvagnen efter att ha frågat om vägen och talar om att jag var utlänning.

De flesta ryssar, arbetare, kontorister, studenter, ingenjörer eller bönder, visade en outtömlig nyfikenhet på förhållandena i utlandet och överöste mig med frågor om samhällsliv och politik, om arbetslöshet, levnadskostnader, äktenskapsförhållanden, filosofi, teater och film. Bland dessa tillfälliga bekantskaper mötte jag alla tänkbara inställningar till sovjetmakten, från det mest förgrämda missnöje till den högst spända entusiasm och offervilja.

Bland arbetare, som jag träffade på fabrikerna, på gatan, på tåget eller i Kulturparken, mötte jag oförtydbara vittnesbörd om den nya inställning till arbetet, som är en av de starkaste organiserande krafterna i det ryska samhällslivet.

"Vi har inga herrar, vi arbetar för oss själva, och vi ansvarar inför våra kamrater för att vi arbetar ordentligt", var ett ofta återkommande uttryck för de "medvetna"

(Forts. å sid. 27.)

I stormtempo

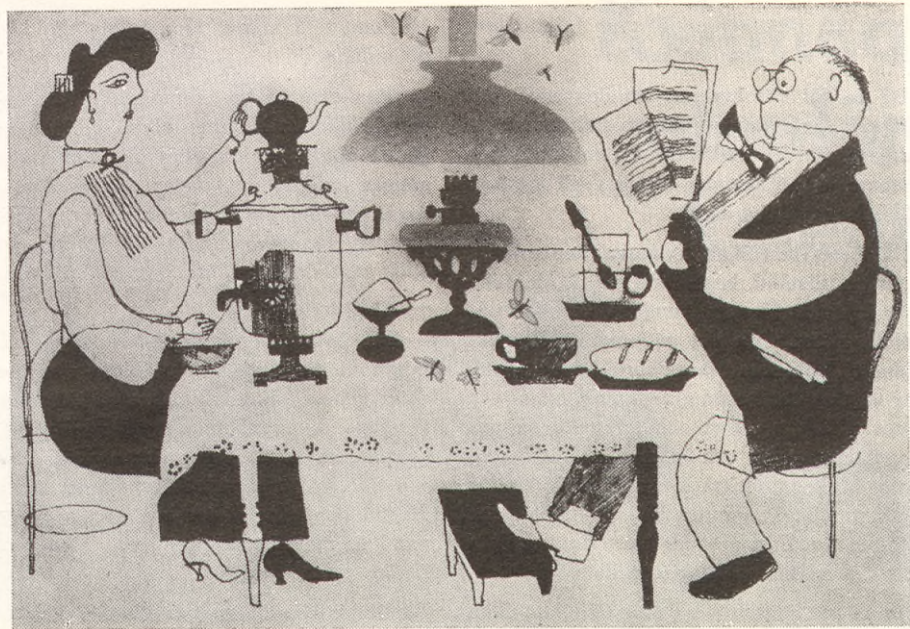
"Hjärnornas revolution" i det nya Ryssland. Leif Björk berättar.

De ryska studenterna ha en omedelbar social kontakt med den arbetande befolkningen, vilka deras här avbildade tidning tydligt illustrerar. Jämför den med den svenska högskoleungdomens ytliga publikationer.

Hembiträdet Ivanova

Rysk heminteriör.

Den svenska hembiträdeskåren tar saken i egna händer.

Fru Olivia Nordgren motionerade som bekant vid förra riksdagen om en utredning angående arbetsförhållandena för de i husligt arbete anställda. Motionen blev emellertid avslagen. Detta avslag har uppfordrat hembiträdena att själva söka åstadkomma en sådan undersökning, vars resultat sedan skulle läggas till grund för ett bättre ordnande inom deras arbetsområde. Hembiträdesföreningen i Stockholm företog redan i våras en enquête bland sina medlemmar för att få fram ett material, som kunde stödja framställningen i riksdagen, men som tiden blev väl kort för rundfrågan kom den endast att besvaras av ett fåtal, varför man nu åter skall ta upp den och då inte endast låta den stanna inom Stockholm utan sända ut den över hela landet. Hembiträdesföreningen vädjar till de socialdemokratiska kvinnoklubbarna, vilka ha hembiträden till medlemmar eller på annat sätt komma i beröring med dem, att medverka till att denna uppgift blir löst så effektivt som möjligt, då det säkerligen skulle ge medel till att skapa fram människovärdiga arbetsvillkor för hembiträdeskåren, vars existensformer oftast äro av den art att de utgöra en skam för det svenska samhället. "Om en klubb bara ville ta ett tiotal frågeformulär och försöka få dem ifyllda, skall vi vara mycket tacksamma," förklarar föreningens ordförande fröken Hanna Grönvall. Frågeformulärens kunna rekvireras från Socialdemokratiska kvinnoförbundets expedition eller från fröken Hanna Grönvall, Johannesgatan 28, Stockholm. De skola vara återsända före 1 april 1932.

Som ett apropå till detta är Morgonbris i tillfälle att lämna nedanstående autentiska skildring av de ryska hembiträdena — en roande, stimulerande bild, återgiven av den kända ryska författarinnan Vera Inber och översatt av Josef Riwkin.

Ett helt hav underrättelser, meddelanden, frågor och svar, klander och beröm, rinner genom telefontratten. Ibland kallar telefonen kategoriskt till sig "hemarbeterskan Ivanova", och då går hon, klädd i sin yrkesdräkt med förkläde och huvudduk över korridoren, som skiljer köttkvarnen och hörluren åt.

Hemarbeterskan Ivanova hör till yrkesutövarnas kategori. Ännu har köksfabriker-

nas tid inte kommit, då en glänsande och lugn maskin formar köttbullar, pumpkolvar bearbeta degen, vingar vispa äggvitor och grädde med en aeroplanpropellers styrka och ett rullande band för tallrikarna till matsalen.

Hemarbeterskan Ivanova är inte längre tjänstehjon utan yrkesutövare. Det är inte hennes sak att betjäna utan att arbeta. Hon skall utföra de viktiga åligganden, som kallas matlagning, städning och tvätt. Sedan är hon fri. Hon kan befatta sig med privat- eller samhällsangelägenheter. Det senare ägnar hon sig åt med större iver, då ugnens hetta och de vädrade rummens kyla tillräckligt skärpa hennes förhållande till samhället.

Då hon står vid telefonen, är hon just upptagen av samhällsfrågorna. Hemarbeterskan Ivanova — medlem i den förenade gruppkommittén — är delegat för hela det jättelika huset, där man under dagens lopp kokar så mycket soppa, att den skulle räk-

ka till för att släcka en försvarlig eldsvåda, och där det blir så mycket köttavfall, att kattorna i hela omnejden bli feta.

Telefonen meddelar hemarbeterskan Ivanova, att ett allmänt sammanträde skall äga rum klockan halv sju på kvällen. Telefonen ber att hon såsom delegat för huset skall underrätta alla hemarbeterskorna. Dagens program: Rapport om det internationella läget. Diskussion av konflikten mellan hemarbeterskan Agrippina Sodnikova och hennes husmor. Löpande ärenden. Frågor och svar.

Då hemarbeterskan Ivanova tagit del av underrättelserna, skyndar hon först och främst att reglera sina löpande ärenden beträffande middagen.

Kamrat Ivanova går till kamrat husmodern och de rådslå.

— Kan man inte förflytta middagen från halv sex till fem? Jag har ett möte mellan sex och åtta, säger kamrat Ivanova.

— Och jag har ett sammanträde mellan

fyra och sex, svarar kamrat husmodern. Hur ska vi ordna den saken?

Då de till sist beslutat att den ena skall gå till sitt sammanträde en halvtimme tidigare och den andra till sitt en halvtimme senare och middagen fixerats till klockan halv sex, skiljas de åt.

Då hemarbeterskan Ivanova kontrollerat gösens tillstånd, beger hon sig till de olika våningarna för att kungöra det förestående mötet. Och det panorama av ansikten och kök, som svävar förbi hennes ögon, är värt en detaljerad granskning. Ljusa och mörka kök, rymliga och trånga, rena och smutsiga, varma och kalla, glida förbi hennes blickar. Också onaturliga kök, där spisen sedan urminnes tider stått kall och död som månen och där blott lågorna från ett illa rensat primuskök hålla värmen.

Varje kök härbärgerar några liv, av vilka åtminstone ett är inregistrerat i fackföreningen och nödgas infinna sig vid det allmänna mötet. Men det är inte så enkelt. — Jag har gjort i ordning deg, hörs det i ett kök. Jag har lagt i jäst, ägg, grädde, smör, så där en tre hekto kan jag säga. Herre je, inte jäser den till klockan sex! Kanske till klockan sju. Och knappt det.

— Klockan sju är det för sent, svarar kamrat Ivanova. Kommer du klockan sju så går du miste om det internationella läget. Känner du till de kinesiska förhållandena?

— Våra egna förhållanden är inte bättre, svarar den som gjort i ordning degen. Förhållandena är sådana, att jag skulle struntat i dem och gått min väg, om jag bara haft någonstans att gå. Det är vår sorg, att vi inte har någon bostad. I går var det ett spektakel, fortsätter hon bittert leende. Min chamberlainska¹ kom ut i köket och sa: "Ni går mycket smutsigt klädd, Fenja", sa' hon, "och ovänlig är ni till på köpet. Då jag tittar på er får jag öronsusningar", sa hon. "Och ni skulle åtminstone lämnat mig ett litet förkläde, som det bör sig, och låta mig ta ett bad också, Anna Jefimovna", sa jag. "I ert badrum får jag inte tvätta mig, och till en badinrättning får jag inte gå. Varje gång jag tänkte gå och bada förra veckan, spelade ni kort på kvällen och jag måste springa och öppna dörren." Men hon svarade: "Ni har blivit stursk och ovänlig, Fenja. Men det tänker jag inte tillåta." Och så slog hon handen i bordet så att äppelpajen satte sig. Jag sa: "Ni har fördärvat en rätt för mig, Anna Jefimovna, och jag tänker inte göra en ny." Då svarade hon: "Kan man tänka sig en sån fin dam!" Men de orden kunde jag inte tåla, så jag lämnade in klagomål på henne.

I ett annat kök en annan sorg.

— Jag kan inte komma till mötet, säger hemarbeterskan i detta kök. Min husmor låter mig inte gå.

— Hon har inte rätt att hindra dig, sva-

rar kamrat Ivanova. Hon måste ge ledigt till mötena.

— Men vem håller henne kvar! Hon kan ju gå, hörs en harmsen röstkör. Hon fick gå en gång, och en gång till, men tredje gången lade hon sig under trappan för att sova, och det var nära att hon frös ihjäl. Kamrat Ivanova vänder en förebrående blick mot den skyldiga.

— Är det sant?

— Nå, än sen, visst är det sant. Jag får inte sova ut. Jag har ingenstans att sova, det är hela saken. I deras sällskapsrum får jag inte ligga, utan jag får hålla till i korridoren, men där springer folk fram och tillbaka, fram och tillbaka hela natten. Medan hon talar stöter hon vredgat skorpor i en mortel. Och det syns att hon inte tänker ge med sig.

Då ljuder röstkören annorlunda:

— Det är sant, hon har ingenstans att sova.

— Alla stör henne.

— Man måste ju sova...

I nästa kök kryper en gammal tjock, giftig flanelnbarnjungfru fram.

— Springer du omkring, min flicka? frågar hon kamrat Ivanova. Spring omkring du bara, spring omkring. Kalla tillsammans folket, kalla bara, gör det, du. Var-

för fäster du ingen klocka på gården och ringer, så att alla går till mötet?

— Vi har inga pengar till en klocka, svarar kamrat Ivanova. Vår förening är fattig. Förut skickade vi ut lappar, men nu kan vi inte göra det. Vi får lov att reda oss utan maskinskriverska.

— Så, så, kuttrade barnjungfrun, förresten, min flicka, när du dör en gång, och man frågar dig i den andra världen: "Vad har du uträttat där nere på jorden, tjänarinna?" vad svarar du då vid den yttersta domen?

Kamrat Ivanova har svårt att säga vad hon skulle svara vid den yttersta domen, och den tjocka barnjungfrun kryper åter in i sitt rum efter att än en gång ha uttryckt sin förvåning över vår herres långmodighet med fackföreningsmedlemmarna. I sista köket råder stor oro. Tvätten ryker i karen, bifarna brännas vid och mjölken pöser över. Men ingen tänker på det. Alla diskutera det som hänt hemarbeterskan Avdotia Jakovkina, otvetydigt av bondehärkomst.

Avdotia Jakovkina mässar snyftande:

— Han var så fin och så nätt, trubbnäst och glänsande var han, jag tittade och tittade och kunde inte se mig mätt på honom. Och vad ska jag göra med den andra nu?

(Forts. sid. 30.)

Ung mor.

*Genom gardinens nätverk av luftblå maskor
faller solskenet milt flödande
över din böjda nacke och ditt blottade bröst
där ådrorna teckna sig mjukt
likt en bladnervs förgreningar.
I ditt sköte som nyss varit tungt av din livsfrukt
vilar nu barnet, fullkomningen, gåtan
som binder dig samman med dem
vilka älskat, lidit och blommat,
och vilka utvalt just dig
till ett kärll för sin evighetstörst.
Drömmande skådar du in
i ditt eget väsens mysterium,
men armarna sluta sig ömt
som ett hägnande vingpar
kring barnet som dricker din livssaft.*

GurliI HERTZMAN-ERICSON

¹ Sovjetryskt skällsord på förtryckare.

Kvinnan utanför kaféet

Här en bild från ett snyggt och rejält näringsställe, där emellertid den kvinnliga gästen alltjämt saknas.

Det av nykterhetsfolkets lagstiftningskommitté nyligen avgivna betänkandet har åter aktualiserat frågan om de former under vilka spritdryckerna skola tillhandahållas allmänheten. Att stridens vågor komma att gå höga kan man ta för givet. Det är därför icke någon säkerhet för att det lyckas landets nykterhetsfolk att åstadkomma någon förändring av större betydelse i det nuvarande systemet, ty i valet mellan "billig" sprit efter det nuvarande systemet och "dyr" sprit enligt ett friare system påstås motboksinnehavarna betacka sig för rätten att köpa sprit utan begränsning.

Resultatet av nykterhetsfolkets utredning och av den utredning, som den av k. m. t. tillsatta utredningskommittén i sinom tid komma med torde under alla förhållanden låta vänta på sig och icke komma att bringa någon förbättring till stånd på ett område där bättring framförallt behövdes, nämligen ifråga om ungdomssuperiet — skriver Norrlandska Social-Demokraten. Man må ha vilken in-

ställning som helst till nykterhetsfrågan, alla böra dock kunna vara överens om att det är en fläck på arbetarrörelsens sköld, då arbetarungdomen samlas till Folkets hus-lokalerna i onyktert tillstånd.

På tal om lokaler äro kaféerna ett kapitel, som i detta sammanhang även bör ägnas ett skärskådande. Sådana de ta sig ut äro också de en fläck på den svenska arbetarklassens sköld. Det är sant att de senaste tjugofem åren medfört en avsevärd förbättring av kaféinteriören. Den som skriver dessa rader minns med fasa ölstugorna vid sin barndoms gata. Särskilt starkt inetsad är bilden av det kafé i Klotgränd, som nu fått dela sin stora grannes, den gamla stockholmsrestaurangen Pelikans, öde och jämnas med marken. Polisrazzior hörde här till allt annat än sällsyntheterna. En dag hämtade polisen bortåt ett fyrtiotal av sina kunder i det eländiga krypinet. Och personalen roade ibland sig och gatupubliken med nattlig nakendans på taket. Men dess senaste kraftfulla ägare har under sin cirka tjuogoåriga regim lyckats inte

bara släppa in ljus och luft i lokalerna utan även få ett annat utseende på publiken. När lokalen nu för några veckor sedan slogs igen för alltid var det ett hygieniskt och rejält näringsställe för närmast arbetarna i hamnen. Klotets utveckling torde vara typiskt för kaféerna i allmänhet. S. A. R. A. och Norma ha säkerligen varit stämulerande föredö-

men, men inte heller de ha emellertid ännu förmått föra det dithän, att kaféerna kunna besökas av kvinnliga gäster. Källarmästaren på Klotet omtalar att tidningsbuden på morgonen äro de enda kvinnor, som tolereras i kafélokaler. Uppenbarar sig någon annan kvinnlig besökare blir det lätt hån och mindre välvalda tillmälen från de manliga gästerna. Att tänka sig att det i Stockholm finns ett par tre tusen näringsställen, vilka så framt de inte ha ett särskilt "damrum" äro av den art att de ej kunna besökas av en kvinna! Det händer t. o. m. fortfarande att man kan få se en hustru gå timal utanför ett kafé i väntan på sin man utan att våga, ja, ens få tillåtelse av ordningsmannen i dörren att gå in. Varför tolereras bara tidningsbudet och varför just hon? Hennes tidningsväska anger hennes yrke. Det är detta som är hennes lösen. Man vet att det innebär mödor, som kräva respekt. De berättiga till en kopp kaffe i den tidiga morgontimmen. Det är alltså vägen för kvinnorna. De skola göra sitt arbete respekterat. Men även i andra avseenden måste de samla sina krafter för att motverka den förråande atmosfär, som ännu oftast är kaféets, en följd av ofogsdrickandet: pilsner på pilsner. Numera är visserligen antalet "dricka", som får konsumeras i taget, begränsat, men vad hindrar det att man går runt till andra kaféer och kommer igen om en timma. Det är denna försimpling, som gör kaféet sådant att en kvinna inte kan besöka det. Den medverkar även till att kaféet ej sällan blir en utmärkt marknadsplats för smugglare och langare. En annan kafékultur och det skulle vara åtskilligt mycket angenämare i Sverige, ty så länge här kan uppvisas tusentals interiörer av ovan påtalad art måste vi säga oss stå ganska lågt i kulturhänseende.

K. A.

Moderskapet glorifierat
en strålande solskensdag
i Stockholms stadshus.

MANSVÄLDE ELLER KVINNOVÄLDE ETT AKTUELLT PROBLEM

En teaterpjäs, en roman och ett
psykologiskt verk om matriarkatet.

Matriarkat eller patriarkat? — detta problem har plötsligt blivit aktuellt och debatteras livligt man och man och kanske allra häftigast man och kvinna emellan. Närmast är det Helge Kroghs drama, Vägen framåt, förträffligt framfört på Blancheteatern, som givit upphov till meningsutbytet. Dramats hjältinna, den praktiserande läkaren Cecilia Darre, har vid 26 års ålder ingått sitt livs första kärleksförbindelse, men då hon väntar sitt barn, finner hon, att känslan för barnets far endast var en förälskelse, icke en kärlek, som kan hålla äktenskapet och livet ut. Ärlig och fördomsfri som hon är, bryter hon med mannen — och vad mer är — även med sina föräldrar, som, ehuru frisinnade, vägra att förstå henne, och går ut i livet, ensam med sitt barn. I dagspressen ha röster höjts både för och emot Cecilia Darres sätt att lösa sin konflikt. "En mor till vuxna barn" opponerar sålunda i mödrarnas namn och deklarerar samhörigheten mellan mödrar och deras vuxna barn som ett outslitligt band för att slutligen utbrista: Måste vägen framåt nödvändigtvis gå över människoliv? En insändare "Mormor" är mindre lätt-skrämd, hon menar att ett opartiskt forum borde avgöra vem som är bäst skickad att ha vårdnaden om barnet. Hon kritiserar hjältinnan, som ehuru modärn i sitt mod och sin kraft är gammalmodig nog i åsikterna om äganderätten till barn, eftersom hon aldrig frågar sitt eget samvete: vill barnet ha en far? En tredje röst framhåller, att stycket på Blancheteatern framför allt behandlar problemet om den unga kvinnan själv kan bära sin erotiska frihet eller om moderskapet skall tränga henne tillbaka inom äkten-skapets skydd.

Samtidigt som den norske författaren upptagit matriarkatet till behandling på scenen har Margit Palmær skildrat en liknande konflikt i sin nya bok Mariann Tegern, ut-

given på Tidens Förlag. Mariann Tegern är ett proletärbarn, som upptagits som adoptivdotter i en överklassfamilj. När hon är åtta år råkar hon följa jungfrurna på en förstamajdemonstration och får den röda socialistrosen på bröstet. Hon uppfattar några ord i sången

... ty Internationalen
åt alla lycka bär

och undrar om Internationalen är en vänlig tomte, som kommer med julklappar. Någon vecka senare skall mostern justitierådinnan peppra in vinterkläderna och finner den förrådiska rosen. Stort förhör, bekännelse, uppsägning av jungfrurna. Fåfängt frågar Mariann morbror justitierådet på tal om demonstrationen: Vad är det egentligen för skillnad mellan oss och dem? Efter växlande öden, som bortskämd disponenthustru, som konstnär i Paris' bohémekretsar och tecknare på ett förlag träffar hon socialistagitatorn från mannens bruk. Kärlek och åsikts-gemenskap förena dem, en dag berättar hon att hon är gravid, men att hon ej vill veta av giftermål och att barnet skall bära hennes namn. På mannens invändning, att det icke brukas, svarar hon:

— Ser du Jan, jag tror inte vi kvinnor kan komma upp till samma prestationer som ni med hjärna och hand — åtminstone än så länge. Men det finns ett område, som är vårt sedan urtiden: moderskapets. Och om ni vill ärligt kamratskap med oss — då måste ni också erkänna det och ge oss fria händer där. Låt barnet bära vårt och inte faderns namn, låt uppfostran bli samhällets sak och erkänn slutligen moderskapet som en social uppgift, inte den enskildes. Där har du det mål jag kämpar för och som jag inte ens kan svika för kärleken till dig. Ty lika väl som en man måste en kvinna sätta sitt mål högre än kärleken.

(Forts. å sid. 26.)

STRID OM STRUNT

Berlin, oktober 1931.

Nej, ett sådant liv det är vid scenin-
gången till Volksbühne vid Bülowplatz.
Två och två, i större klungor, ensamma
eller följda av mammor och äldre syskon,
komma ett hundratal barn i åldern mel-
lan åtta och femton år. Det är ett prat
och skratt utan ända, tills portvakten upp-
manar dem att gå in, så att de ej komma
för sent in på scenen. I sista minuten kom-
ma de riktiga skådespelarna och hälsa vän-
ligt och kamratligt på sina små extraordi-
narie kamrater. Och de inspektriser, som
enligt tysk lag måste övervaka minderåri-
gas arbete under teater- och filmarbete,
tyckas också stå på bästa fot med de små
skådespelarna, som alla se ovanligt pigga
och trevliga ut och alla ha en viss naiv
viktighet, som dock ej på något sätt på-
minner om "teaterbarns" lillgamla faso-
ner. Men hela skocken skall dock spela tea-
ter, fast inte i någon vanlig barnföreställ-
ning. De skola inte framställa älvor, troll,
dvärgar eller Musse Pigg. Den här gången
gäller det något mycket allvarligare: deras
eget dagliga liv, den bildning de skola få
med sig på livsvägen, det förtroende skol-
barn måste ha för sina lärare och lärarin-
nor. Det gäller frågan om deras vetgirig-
het skall kvävas i lindan, så att de även
andligt bli undernärda, så som de, under
den fruktansvärda nödtid, som nu råder i
Tyskland, obönhörligt bli det i fysiskt av-
seende. Det gäller kamp mot reaktionen
inom skolan, en reaktion, som visserligen
är framkallad av den bittersta nöd, men

som man dock tycker borde kunnat und-
vikas, då den drabbar barnen. Men de små
skådespelarna skola också slå ett slag för
frisk luft i hemmet och skolan, för att
dammiga, löjliga, omoderna föremål och
metoder sopas bort, för att allt det tyskar-
na beteckna med ordet "Kitsch" en gång
för alla kastas på sophögen. För att få
detta fälttåg verkligt levande och åskåd-
ligt, har detta hundratal barn från några
folkskolor i Berlin fått rycka in på scenen,
där de briljant fylla sina uppgifter. Vilket
ej är så svårt, då de endast skola spela
sig själva och visa sitt dagliga liv i sko-
lan. Men det sätt, varpå de göra det, vitt-
nar om att de också äro genomträngda av
allvaret i den strid de deltaga i.
Och denna "Kampf um Kitsch", "Strid om
strunt", är en av de allvarligaste i Tysk-
land just nu och kan, då ju allt numera
hänger så ihop, även bli av internationell
betydelse. För att mina ärade läsare rik-
tigt skall förstå vidden av denna strid,
måste jag kanske litet närmare precisera
det egentligen oöversättliga slanguttrycket
"Kitsch". Det betyder strunt, smörja, halv-
mesyr, vykortsvackra saker, men är också
beteckning för sentimentalt pjoller, för
gipskatter, konstgjorda, dammiga blommor
i struntvaser, snäckor med pärlemorinlägg-
ningar, plyschmöbler i sovrum, antimakas-
ser på alla möjliga och omöjliga ställen.
Med ett ord sagt motsatsen till "funkis",
så väl i materiellt som andligt avseende.
Det är mot denna "Kitsch" i hemmet och
skolan, men också mot den halvmesyr i
barnens uppfostran, som blir följden av

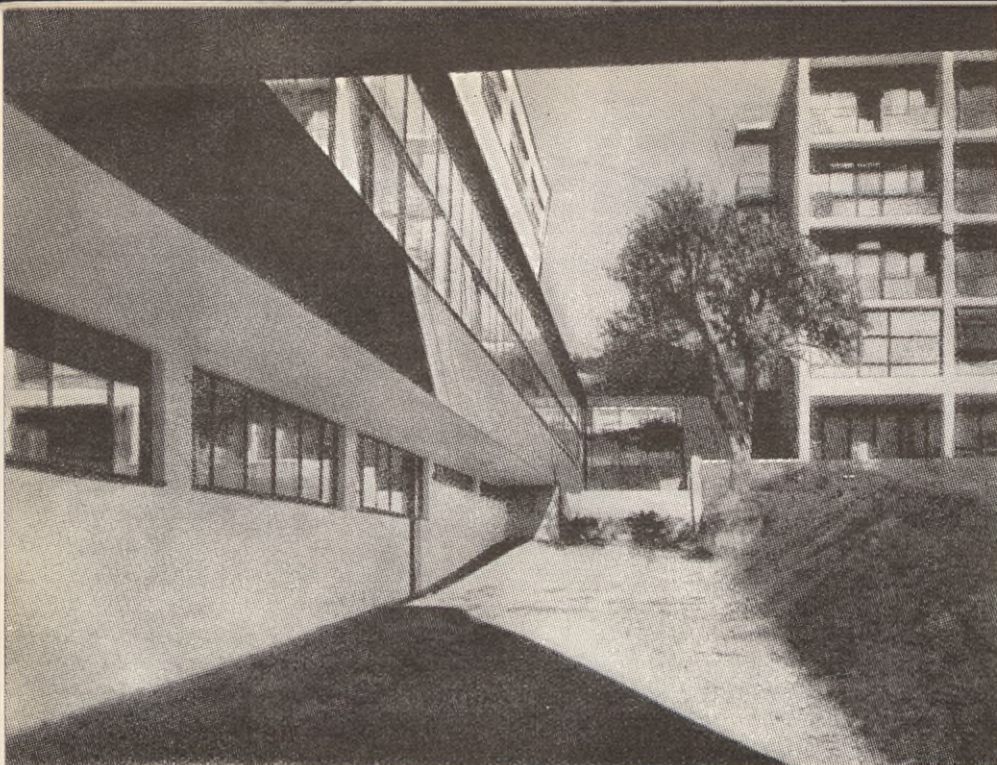
att tusentals lärare nu avskedats i Tysk-
land, man med alla upptänkliga vapen går
till kamp. Ett av dessa stridsmedel — all-
deles säkert ej det sämsta — är den tea-
terpjäs "Kampf um Kitsch", som vi här
skulle vilja säga några ord om, då den
under alla förhållanden är ett typiskt ti-
dens tecken såväl för moderna åsikter som
för modern teaterkonst.

Tysklands hela skolväsen har under de
senaste decennierna utvecklats på ett rent
av förbluffande hastigt sätt. Moderna sko-
lor ha växt upp som svampar efter regn
och skulle man göra någon anmärkning
mot dem, vore det kanske, att allt för
mycket pengar lagts ner på dem. Om man
nu överhuvud kan tala om något "för
mycket", då det gäller barnens fysiska och
psykiska skolning. Men en del av Tysk-
lands och ej minst Berlins skolor äro verk-
liga mönsteranstalter, i vilka man framför
allt försökt undvika den förr så allena sa-
liggörande drillen. Det kan ej förnekas,
att en del gamla skollärare fortfarande
hålla på rottingen som lämpligt uppfo-
stringsmedel i skolorna, men dessa ha till
största delen avlösts av en här unga, för-
domsfria, moderna och förstående lärare
och lärarinnor, vilka ej längre i upphöjt
majestät härska över ett hundratal barn i
samma klass, utan som ungdomens bästa
och förtrognaste vänner leva med en liten
skara, om högst trettio barn, vars psyke
och familjeförhållanden de känna till och
intressera sig för. Det är därför inte un-
derligt att ett verkligt förtvivlans skri nu
upphäves av föräldrarna, då den i Tysk-

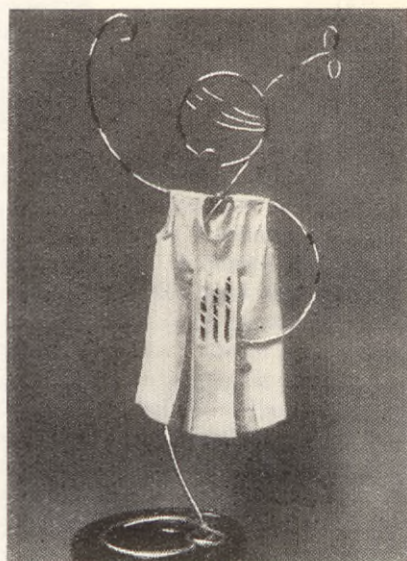
(Forts. å sid. 24.)

Detta är inte som det synes en bild från någon av Berlins järnvägsstationer utan en scen ur »Strid om strunt».

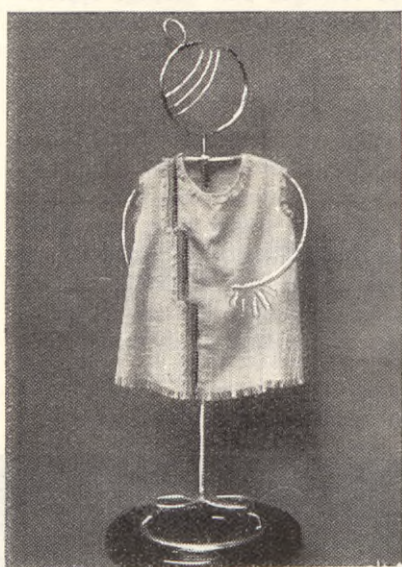

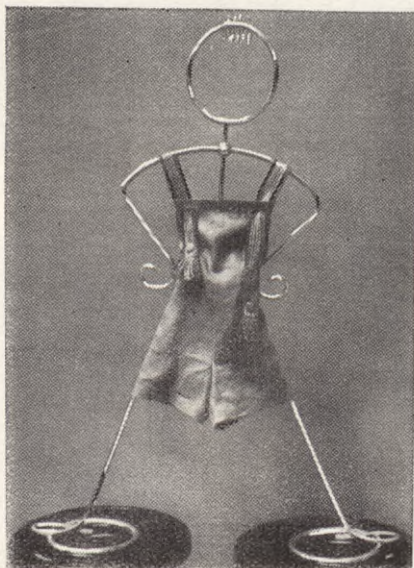
Statens fackskola för kvinnliga yrken.

EN FRISK PUST UTIFRÅN

Nyligen har i Stockholmspressen pågått en livlig diskussion om ett förslag till omorganisation av Konstakademien. Förslagsställaren ville, att konstnärerna vid

akademien skulle ha tillfälle att sätta sig in i olika yrkens teknik, yrken, som kunde behöva konstnärers bistånd, såsom textil-, glas- och keramiktillverkning. Detta projekt har redan förverkligats i Tjeckoslovakiet. Där har konstnärerna också möjlighet att influera på de talrika yrkes- och fackskolorna. Där har man ytterst konsekvent genomfört, att staten utbildar lärlingar i alla yrken. Därigenom får staten en möjlighet att på-

verka de unga genom att överallt införa nya, radikala riktlinjer för arbetet. Resultatet kan man för närvarande få se på en utställning i Liljewalchs konsthall.

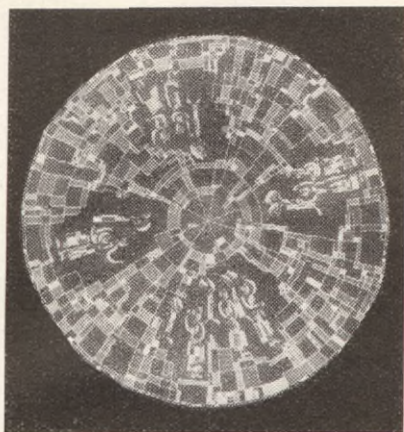
Den visar en frisk framåtanda, en experimenteringslust, en frigörelse från de "nationella idealen" och ett accepterande av det bästa, de internationella strömningarna ha åstadkommit. Man går dit, ser, beundrar och lär. Dels av deras enastående flotta utställningsteknik, som vi nog inte sett maken till förut i Sverige. Och sedan framförallt av deras barnkläder och leksaker. Morgonbris visar här några enkla, lättgjorda, praktiska och fantasifulla modeller. Se på den lilla karska grabben med overall av skinn! Den lilla kända, stickade gossdräkten! Den näpna flickklädningsen med fransar och applicerade band! Och den strikta, chica klädningen med inlagda veck. Det vore väl något att ta efter till julklappar!

Leksakerna anser man också vara av stor vikt. Vid konstindustriskolan i Prag utbildas särskilda konstnärer på detta fack. En avdelning av yrkesskoleutställningen visar enkla, trevliga kaffe- och teserviser. Dekoren består bara i att t. ex. nedre delen av koppen är gul, övre vit. Eller att koppen dekorerats med konststickade band i olika nyanser av blått. Något som också vore lätt att göra efter, då man ju kan få köpa odekorerat, obränt porslin. Bara man inte frestas att måla mer, utan nöjer sig med denna förnämliga sparsamma dekor.

En mycket trevlig teservis var av eldfast glas till det ganska billiga priset av 40 kr. Annars står glastillverkningen i Sverige betydligt över den tjeckoslovakiska.

Man skulle bara önska, att t. ex. barnkläderna och leksakerna kunde ställas ut på en lättillgängligare och billigare lokal än Liljewalchs. Och att mönster och modeller kunde tillhandahållas de sy- och slöjdekuniga.

L. A.

Bordduk utförd vid statens skola för konstindustri i Prag.

Kaffeservis i keramik.

Teservis av eldfast glas. Utförd i Kavaliers glasbruk i Sazava.

Textmålaren fru Iris Johansson i arbete.

Orden, som följa oss i graven

Lenom vissa kulturradikala kretsar fnyser man åt blotta uttrycket klasskillnad, därför att man här rör sig som människa bland människor, men kom utanför skaran av meningsfränder och man skall genast stöta på rågångarna. Visst äro människorna i grund och botten sig tämligen lika, men redan deras uttrycksformer, dikterade av miljö, uppfostran och ekonomiska betingelser, dela alltjämt upp dem i bestämt avskilda grupper. Inte ens inför döden, vars makt är den enda sanna demokrati vi känna, den enda för vilken vi alla äro ohjälpligt lika, upphäva människorna denna sociala klassificering.

— Från Östermalm är det litet bandbeställningar. Där fäster man sitt visitkort på kransen. Men så är det så mycket mer från blomsterbutikerna på Norr och Söder — och nu mer än någonsin — stora, dyrbara band. Det är ett affärsmässigt konstaterande av Stockholms flitigast anlitade textmålaren i branschen, fru Iris Johansson. Men vilka bilder manar det inte fram: det tillknäppta konventionella begravningsståget utanför Oskarskyrkan, där kistans blomutstyrsel någon gång diskret förstärkes av vita eller blågula band; arbetarprocessionen ut till Södra kyrkogården med florbeklädda standar, vars röda färg svarar solidariskt till det glänsande sidenet i kransskörden. Den förra kostar stora pengar, men de ha givits ut efter en säker plan. "Olyckan behöver sin regi", säger visst Hjalmar Bergman. Den blandar bort vad som egentligen sker. Blomdekoratören småtrallar och visslar, när han spikar fast girlangerna på kistan, blomsterhandlarskan grälar på textmålaren om hon inte får banden till den kungliga jordfästningen i tid att hänga upp i skyltfönstret. De sörjande måste hejda sina tårar hos sömmerskan och modisten.

Men de prunkande banden, som ännu lysa på arbetar-graven långt efter att blomprakten förgått, får vårt hjärta att verka av ömhet för, av medlidande med människorna i gemen. Gällde det också den sista slanten, anhöriga och kamrater ha inte tyckt sig kunna ge nog uttryck för sin sympati, sin iver att utplåna minnen av likgiltighet eller förhastade ord.

Ur konstnärlig synpunkt äro banden fula, stillösa, deras färger slå ihjäl blommornas subtila skönhet, deras livfullhet stör den pietet, som ögonblicket bjuder. Och deras texter... Fru Johansson textar åtskilliga tiotal band om dagen. Ännu åtta, nio personer äga ett säkert levebröd bara för att tillfredsställa Stockholms behov av kransband. Men texternas lydelse är tämligen enahanda: sov i ro — vila i frid — en sista hälsning — ett sista tack — vila ljuvt. Samma schabloner har fru Johansson nu målat i silver eller guld alltsedan hon började för trettio år sedan. Bandförråden ha växt både i kvalitet och kvantitet, stilen har något förenklats, det kvittrande fågelparet i burenen har föregåtts av fäder och farfäder, men fru Johanssons textsamling inom svarta vaxdukspärmar har just inte förnyats. Den är ett oändligt rörande dokument om människornas tafatthet och hjälplöshet inför döden. Överrumplade mitt uppe i jäktet för sitt dagliga bröd söka de skyla över sin isande känsla av övergivenhet genom sånger, de hört vid andra begravingar eller egna mer eller mindre valhänta dikter, som lova den bortgångne ro, "äntligen ro efter all världens strider" — Jordens oro viker för den frid, som varar — På livets andra strand vi träffas en gång hand i hand, nej, där vi aldrig skiljas åt — Vad är att dö? Att jordens oro slippa, från stormig sjö bli satt på fridens klippta. Det är att dö — Min vän har gått ner till sina välluktsrika blomstersängar för att plocka liljor
(Forts. å sid. 25.)

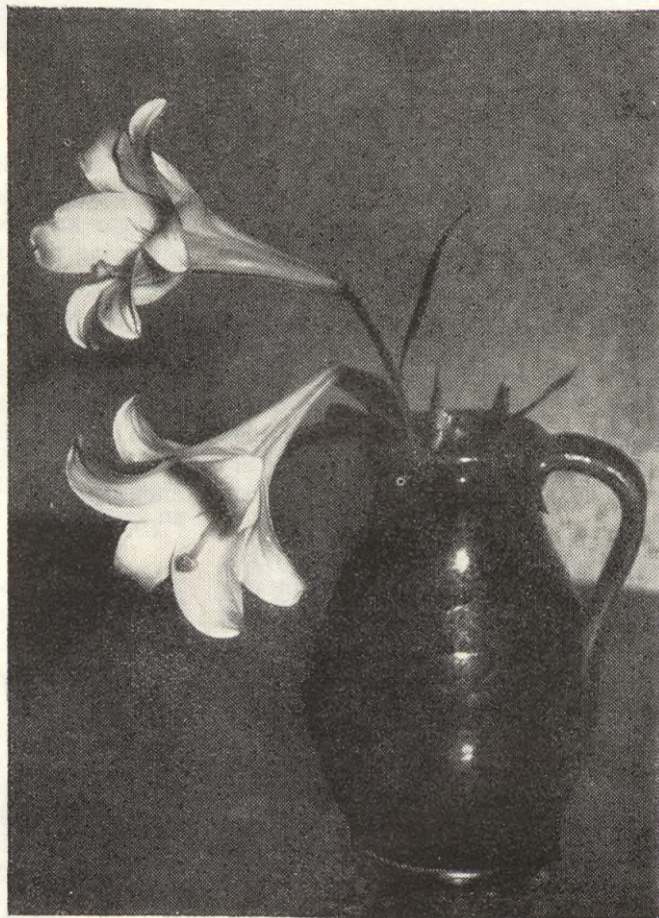
LILJAN I FUNKISFÖNSTRET

Så här på höstkanten brukar det vara dags att tänka på omplanteringen av blomsterlökarna som förvarats i källaren sedan våren. Idé vore att utöka samlingen med en liljelök, ett roligt experiment förresten, i synnerhet som de stora moderna fönstren fordra praktfulla blomster. Under november och december få fröhandlarna in en ny sändning liljelökar från Japan, vilka påstås vara de bästa sorter, som stå att uppbringa. De brukar också slå mycket väl ut: på våren en två tre vita klockor, som fylla hela lägenheten med sin ljuvliga doft.

Liljelökarna, som betinga ett pris varierande mellan 1—1:50 kr. och av vilka sorterna *Lilium auratum* (guldliljan) och *Lilium longiflorum* äro att föredraga, planteras i 15—20 cm:s krukor, fyllda med jord så högt att det från löken till krukanten är en cirka 5 cm:s tomrum. Så få lökarna stå under vintern i en 6—8 graders värme. De vattnas ytterligt sparsamt. På vårsidan, ja redan i februari, mars flyttas krukorna in i vanlig rumstemperatur sedan lökarna skjutit skott. Litet jord påfyller och krukorna ställas ljusst. I likhet med andra blomsterlökar vattnas de rikligare inemot blomningen och något blomstergödning skadar aldrig. Sedan blomningen är över uttorkas liljorna så småningom och när bladen vissnat eller fallit av upphör man att vattna alldeles och sätter åter ned krukorna i källaren till omplanteringen nästa höst.

Liljan som snittblomma är man i de svenska hemmen särdeles främmande för. De flesta människor vandra oberörda förbi lilje-pytsarna i Blomsterhallen och det vore otänkbart att variera blommorna hemma på bordet vid ett festligare tillfälle med en grann liljestängel. Den har etsat sig in i människornas medvetande blott och bart som en utmärkt bröllops- och begravningsblomma. Orsaken härtill är väl närmast att liljan inte hört till de billigare blommorna just. Under de senaste åren har man dock tack vare ett ökat intresse från trädgårdsmästarnas sida och därmed en större odling kunnat inköpa liljor på torgen och i Blomsterhallen till överkomligt pris. Som klockorna äro stora och starkt utvecklade, behöver man bara en enstaka stängel med en eller ett par klockor. Effekten beror i det här fallit inte på massan, ty liljan kan bättre än någon annan blomma uppträda som solist.

För att kunna uppnå en harmonisk verkan bör man som alltid när man ordnar blommor lägga stor vikt vid att liljorna placeras i ett glas eller en kruka, som lämpar sig för dem, och även ta hänsyn till den övriga omgivningens färger och linjer. Många husmödrar ruska betänkligt på huvudet och mena sig ej ha den rätta handen för sådant, men om man ej är likgiltig för problemet kan man med de minsta resurser åstadkomma åtskilligt vackert. En enkel fajanskruka som den på bilden vid sidan med sin tyngd och sina enkla linjer går mycket vackert till den litet tunga, patetiska liljan liksom även

ett glas tonat i någon färg som blått eller brunt kan vara synnerligen effektfullt. Får liljan därtill en lugn bakgrund som den i de moderna husen alltmer förekommande släta väggen eller ett draperi, framstår dess dekorativa skönhet utomordentligt betydelsefull för interiören och hemtrevnaden. Liljan förefaller oss högtidlig med sina vita klockor men är det ej beroende på hur vi passa in den i våra hem? Vårt råd är: bekanta er med liljan — under århundraden kallad "blommornas gudinna" — och den ger er oanad glädjel

Margit SYNNE

Pinsam fångtransport

Det är en strålande sommardag. Tåget ångar in på stationen. Passagerarna strömma ut ur sina kupéer till väntande bilar för att byta tåg eller med kappsäck i handen knoga nedåt småstadens knaggliga kullerstengator. Den sista vagnen i det långa stockholmståget ser så underligt tilltäppt ut. En sjukvagn kanske? Eller en kreatursvagn? Nej, en sjukvagn måste det bestämt vara. Några damer i sjuksköterskeliknande uniformer stå också utanför den bruna lådan till vagn och vänta. Men några sjukbärare synas inte till och inga bårar. Och varför skulle sjuka, sängliggande människor föras till denna lilla stad, som saknar allt av kuranstalter, sanatorier och kliniker. Den bruna lådans dörr öppnas och ett par damer i samma uniformer som de väntande visa sig. Men de äro icke ensamma. En grupp civilklädda kvinnor, en fem sex stycken, stiga också ur, och de uniformsklädda omringa dem som en vakt. Ingen enda av den bruna lådans passagerare se sjuka ut. De gå allesammans på sina ben utan att vackla. En av dem, en lång, smal kvinna i grå, snygg promenaddräkt, gråter visserligen hysteriskt, en ung flicka visar ett ansikte i grågrön blekhet, som vid kväljande illamående, under en solbränd hatt, och en tjock matrona pustar som vid andnöd, är eldröd i ansiktet och tycks förflytta sig framåt med en viss möda. Nyfikna människor stirra på den lilla gruppen. Både de uniformsklädda och de i grå och gröna kappor se besvärade ut. De påskynda stegen och försvinna in genom väntsalsdörren.

— Herr stationsinspektör, var snäll och säg oss, vad den där bruna lådan är för vagn?

— Det är ju en vagn för fångtransport, vet jag.

— Och passagerarna, var de fångar?

— Javisst, en grupp, som sänts från Stockholm och ska till kvinnofängelset. Hm, sorgligt att såna här vagnar ska behövas för fångtransporten. Statens järnvägar kan förstås inte hjälpa det — men annars så tycker jag nästan, det är en skam...

Den bruna lådan kopplades till ett annat tåg. Åter uppenbarade sig den lilla gruppen kvinnor ute på perrongen. De höllo tätt samman och skyndade med snabba steg direkt bort till sin vagn, liksom rädda att allt för mycket ådraga sig uppmärksamhet. De uniformsklädda, som skulle vidarebefordra fånggruppen, togo farväl av sina kolleger. Lådans dörr öppnades och slöts bakom kvinnogruppen.

Här var man äntligen, och allesammans voro med. Skönt! Sex stycken alltså. De sågo så spaka och trötta ut efter resan — förresten såg det ut att vara ganska hyggliga och lugna människor allesammans. Ingen hade gjort en min av att försöka springa sin väg, som en kvinna gjorde under tågombudet vid förra transporten, ingen uppförde sig ohövligt eller särskilt ovänligt. Värst med den här stackars kassörskan, förskingrerskan, hon tycktes vara alldeles hysterisk och grät en torr tårlös gråt, skakande av snyftningar. Var det hon, som hörde till de otillräkneliga och skulle tagas emot på sinnessjukavdelningen? Vaktfruarna voro inte riktigt säkra. Men tids nog fick man reda på den saken. Då ingen var riktigt kroppsligt sjuk, så var ju transporten densamma för alla.

”S. J. kan naturligtvis inte hjälpa det, men är det inte nästan en skam?”

— Se så där, tag plats! In här! Varsågod!

Dörrar, smala, tunga skåpdörrar av järnplåt, öppnas. Och fångarna stiga in, var och en i sitt vitmålade järnskåp. Därinne finns en smal bänk att sitta på, Vaktfrun stänger skåpdörren men öppnar en handsbred lucka på den. Genom den får passageraren i järnskåpet något av vagnens ljus och luft sig tillförd. Luckan kan också stängas, förstås. Matronan sjunker pustande ner på den smala bänken utefter skåpväggen. Hon torkar svetten, hon håller sig för bröstet och suckar och kämpar för att kväva de skrin, som vill tränga sig fram. Helst ville hon kasta sig med hela sin tyngd mot dörren och vråla och sparka, men hon är så förfärligt rädd för att den lilla luckan då skall skjutas igen helt och hållet. Blir det mörkt omkring henne här i den kvava lilla buren, då blir hon vansinnig på en gång, det känner hon.

Vagnen sätter sig skramlande i rörelse.

— Här är man ju som en ensam sill i en plåtburk — med locket nästan tilltäppt, suckar fången Y.

Vaktfruarna höra inte på henne, de göra sitt och ha inte rättighet att inleda samtal med fångarna. Men de sucka även de. Svårt är det med fångtransport, när det är kallt och ruskigt, ännu svårare är det, när solen skiner som i dag, och luften är åsktyngd och tryckande.

— Jag kan inte andas, det är så kvavt, så jag dör, piper någon från ett skåp. Man är tvungen att öppna skåpdörren på glänt. Rysligt så hett det kan bli i en sådan här vagn! Nu var den där bleka stackarn, hon med barnamordet visst, sjuk igen. Vaktfrun öppnar skyndsamt dörren och får henne bort till klosetten. Hon hade ju haft uppkastningar flera gånger under resan. Förresten var det inte så underligt. Hon såg ju så klen ut. Synd om henne i alla fall. Fångtransporten är påfrestande.

— Det blir bättre bara vi kommer fram, tröstade den vänliga vaktfrun.

— Då får ni bad och mat.

— Får vi ha fönstret oppe i cellen me?

— Ja, det med.

Vagnen skramlar vidare den solvarma dagen. Suckar, kvävda utrop, torra snyftningar, flämtande andedrag!

— — — —
— Statens järnvägar kan förstås inte hjälpa det — — —
men annars tycker jag nästan det är en skam — — —

Astrid FORSBERG

”Anders braskar

och jul slaskar”, heter det. Vädret må vara braskande eller slaskande — det skadar aldrig att vara försiktig, d. v. s. undvika förkylningen genom att då och då ta' en

Läkerol

— den gör gott, den!

Vi fråga!

Morgonbris tillåter sig en stilla men ihärdig undran över vart tandvårds-sakkunnigas betänkande tagit vägen. Har socialministern glömt det?

Och har svenska folkets fullmäktiga ombud av olika färger, yrken, stånd och klasser glömt att nu är det folk-tandvården, som är den folksjukdom, som måste bekämpas med samma energi och offervilja från **hela** nationen, som man en gång drog i härad mot tuberkulosen.

De socialistiska kvinnorna, fattiga, hårt arbetande mödrar många gånger, ha gjort och göra sitt bästa ute i bygderna för att stöta på dem som makten hava till att ordna med tandvården i skolorna, i folkskolorna, och bara så blygsamt som undersökning av de nyintagna skolklassernas tänder. Vi göra vårt, säga arbetarehustrurna. Vi också, säger Röda korset, som verkligen gör vad det kan i denna sak. Men vad gör de mäktigaste? Medicinalstyrelse, skolöverstyrelse, socialministern? Och riksdagsgubbarna? För där är så få kvinnor. Det märks på det lilla intresse, som verkligen ägnas de stora framtidsfrågorna, tandvården och skolläkarefrågan.

Vi fråga och vi vill ha svar — snart!

(Från Morgonbris korrespondent i Boden.)

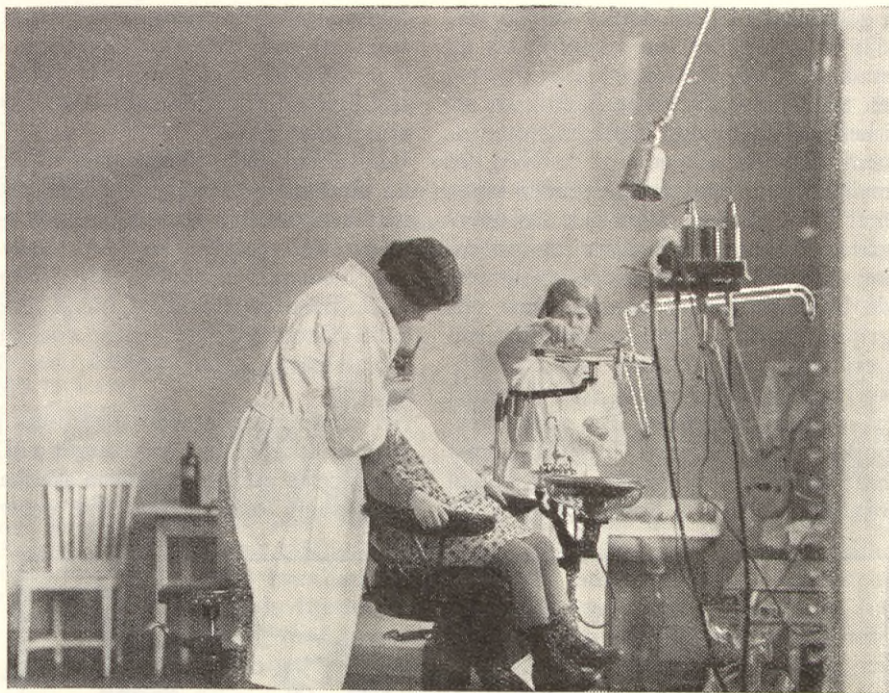
I en kustby i Nederluleå socken i Norrbotten satt härom dagen ett sällskap stadsungdom i livligt samspråk kring brasan. I kretsen av sällskapet fanns också ställets husfru, en medelålders intelligent bondhustru.

— Så egendomligt, säger hon plötsligt, jag sitter och tittar på att ni alla ha egna tänder. Här i byn ha alla unga människor över 19 år löständer.

— Nej, erinrar hon sig sedan, det finns verkligen en familj, där barnen ha kvar sina egna tänder, men det förekommer också bara i en familj, och ändå är ju den här byn en av de större i socknen. Hon gör den reflexionen, att folk numera ha sämre tänder än förut.

Uppgiften var onekligen ganska alarmerande, varför vi vända oss till ett par tandläkare med mycket omfattande praktik, för att höra deras mening om saken.

D:r S. Dahlberg, som utom praktiken i Luleå sköter tandvården bland de bortåt 350 patienterna vid Norrbot-

I Sandvikens välordnade skoldistrikt, där såväl fullkomlig tandvård som effektiv läkarundersökning är genomförd, har nyligen upprättats denna förstklassiga tandklinik för skolorna.

tens läns centralsanatorium i Sandträsk och vid Kalix skyddshem, håller emellertid inte för troligt, att det skulle finnas särskild centra, där tandsjukdomar förekomma i större omfattning än annorstädes. Inte heller kan man påstå, tillägger han, att tandvården i Norrbotten skulle vara mera försummad än i andra delar av landet.

— Visserligen kan man säga, att tandläkarna numera ha åtskilligt mera arbete än förut, dels har kåren ökat i avsevärd omfattning och dels har klientelet stigit i hög grad. Men därför törs man inte påstå, att folk har sämre tänder än förut. Förklaringen är nog helt enkelt den, att folk numera börjat inse tandvårdens stora betydelse för folkhälsan. Förr i tiden ansåg man inte nödvändigt att gå till tandläkaren för tandvärk eller t. o. m. svårare åkommor i tänderna, och man träffar gång efter annan på äldre människor, som gå omkring med otäcka ärr efter tandfistlar, som icke kommit under sakkunnig vård. Nu går man däremot genast till tandläkaren, och vad ungdomen beträffar anser man det genant att gå omkring

med trasiga tänder. I varje fall kan man ingalunda säga, att folk häruppe i Norrbotten skulle ha sämre tänder än annorstädes i landet. Onekligen är det så, att "dåliga tänder" än så länge är en mycket vanlig företeelse, men detta beror naturligtvis till största delen på hur folk sköter sina tänder. En mycket stor förbättring har emellertid i detta hänseende inträtt, om man också bara skulle räkna med de senaste fem åren. Förr i tiden var det egentligen endast bland den burgnare befolkningen i städerna man ansåg sig kunna kosta på en regelbunden tandvård, men nu har man bland alla befolkningsskikt, både i städerna och på landsbygden, börjat ägna saken större uppmärksamhet.

Skoltandvården, som nu åtminstone i städer och övriga större samhällen börjar bli allmän, är givetvis av den allra största betydelse. Skall tandvården ske rationellt måste man börja redan från barndomen. Genom en konsekvent tandvård i skolåldern förebyggas tandsjukdomar och den fortsatta vården av tänderna grundläggs.

Den uppfattningen, att dricksvattnet

på vissa platser skulle vara farligt för tänderna, är en vanföreställning, som för länge sedan blivit vederlagd. Där- emot är det ställt utom tvivel att die- ten spelar en mycket stor roll härvid- lag. Genom vetenskapliga experiment har bevisats att t. ex. rå frukt är stär- kande för tänderna. I Italien har folk i genomsnitt bättre tänder än hos oss, där är det heller inte ovanligt att en stad på 10.000 invånare klarar sig med en tandläkare. Orsaken härtill är, att i befolkningens diet ingår en stor pro- cent rå frukt, oliver o. s. v. Men om en italienare med friska tänder kom- mer över till Australien och där över- går till annan diet, i vilken ingår myc- ket corned beef eller andra konserver, då bli hans tänder ganska snart an- gripna. Ett konsekvent genomfört ex- periment, som omtalats i en läkartid- skrift, kan också tjäna som exempel på dietens betydelse. En söderhavs- pojke, som tidigare huvudsakligast haft tillgång till frukt- och annan växtdiet, sattes i konditorlära i en

stad. En noggrann undersökning visa- de, att hans tänder då voro fullstän- digt friska. Som konditorlärling åt han deg, bakelser o. dyl. i stor ut- sträckning. Resultatet visade sig myc- ket snart däri, att hans tänder has- tigt angrepos.

Vidare ha vi två viktiga faktorer att räkna med: dels spelar ärftligheten en stor roll, och dels kan tändernas då- liga tillstånd vara en direkt följd av sjuklighet, företrädesvis då feber- sjukdomar.

I hem där båda föräldrarna ha star- ka tänder kan man i allmänhet räkna med att barnen i detta hänseende ock- så äro väl rustade, även om tandvår- den i barnåren skulle vara försum- mad. Barn med ärftligt klena tänder falla däremot lättare offer för tand- sjukdomarna, ifall tandvården för- summas.

Att tandmaterialet kan försämrats ge- nom sjuklighet har jag funnit vid en jämförelse mellan pojkar på Kalix skyddshem och barnen vid central-

sanatoriets barnavdelning. Pojkarna på skyddshemmet slippa i allmänhet undan med plombering medan tand- utdragningarna bland barnen vid centralsanatoriet äro långt flera. Jag har ingen statistik att tillgå, men man kan ungefär räkna med sex tandut- dragningar på 20 barn på skyddshem- met mot 30 tandutdragningar på sam- ma antal barn vid centralsanatoriet. Förklaringen är att söka i att pojkar- na på skyddshemmet äro friska, ehu- ru omhändertagna för skyddsuppfost- ran, medan barnen vid sanatoriet lida av tuberkulos.

Huvudsaken är emellertid, att man regelbundet sköter tänderna. Om bar- nen få lära sig att borsta tänderna or- dentligt, byter man dessutom tand- borste tillräckligt ofta och i övrigt iakttar nödig hygien, bli tänderna mera motståndskraftiga och vara längre. Även i detta hänseende har man under de senare åren kunnat iakttaga en stor förbättring. Sedan får man hoppas att skoltandvården utvecklas ytterligare, synnerligast på landsbygden, där man f. ö. också i vissa områden är i stort behov av tandläkare.

Intresset för tandvården har som be- kant ökats inte minst därigenom, att man konstaterat, att trasiga tänder kunna orsaka kroniska ledbesvär och reumatism. Synnerligast i Amerika håller man mycket starkt på att mag- sår och dålig matlust orsakas av an- gripna tänder. De håliga tänderna äro som man vet riktiga bacillhärddar och de matrester, som ligga kvar i tän- derna sedan föregående måltid in- mängas med baciller och följa sedan vid nästa måltid ned i magsäcken, där de orsaka sjukliga förändringar i magslemhinnan, brist på saltsyra och andra magbesvär.

Tandläkaren fru *Widing-Hallander* i Boden, som också sköter skoltand- vården, instämmer i att en förbät- ring inträtt under de senaste åren. Men hennes erfarenheter från skol- tandvården — som införts i Boden för endast ett år sedan — äro icke uppmuntrande. Sexårständerna äro nästan utan undantag förstörda, där hjälper det bara att ta till tången och bli av med dem så de inte sitta kvar och göra skada. De flesta barn i folk- skolan ha tack vare skoltandvårdens införande kommit till tandläkaren för första gången. Detta gäller i allmän- het också för barnen i femte och sjät- te klasserna, som ofta ha sina riktiga tänder illa angripna.

Även fru *Widing* betonar vikten av att tandvården grundlägges redan i ett tidigt stadium, först och främst genom att barnen få lära sig att or- dentligt använda tandborsten.

Aida RUTH

På varje tvättställ:

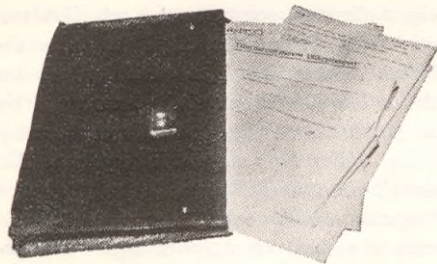
Gahna
tvålen

50 öre

En svensk tvål för varje svensk!

Ur fattigvårdsmannens portfölj

Upprörande exempel på hur alkoholen
fortfarande ödelägger småfolkets hem.

De senaste veckornas många tragiska dödsfall genom insmugglad träsprit har framkallat en allmän uppslutning i striden mot "spritmarodörerna". Till vakt mot förfallet kallar med kraft riksdagsmannen Emil Olovsson i Västerås genom en i dagarna på Oskar Eklunds förlag utkommen broschyr. Här påvisas hur spritsmuggling, hembrenning och langning, ungdomssuperi och dansbaneelände och en del andra lika sorgliga och farliga företeelser, som därmed stå i samband, hota att ödelägga vad som byggts upp under ett sekellångt kulturarbete bland småfolket i landet. "Låt icke spritmarodörerna rasera denna stolta byggnad! Till strid mot ungdomens fiender!" — Vi socialdemokratiska kvinnor har all anledning att ägna tid och intresse åt alkoholfrågan i sin helhet", förklarar fru Sara Andersson, ordförande i Stockholms läns distrikt av kvinnoförbundet, vilket distrikt beslutat ordna en rad möten, där alkoholbrukets inflytande på den socialistiska kulturkampen skall skärskådas "Männens alkoholbruk går i största utsträckning ut över arbetarhemmens kvinnor och barn, fortsätter fru Andersson, "börjar mannen använda rusdrycker, betyder detta alltid att arbetarhustrun får mindre att hushålla med, familjen får nöja sig med sämre bostad, sämre kläder och mindre närande föda. Till den rent ekonomiska sidan av saken kommer att fädrens alkoholbruk givetvis inte verkar fostrande på de ungas känsliga sinnen."

Upprörande exempel på riktigheten i fru Anderssons påstående lämna nedanstående rapporter ur en fattigvårdsmans portfölj. De utgöra endast ett försvinnande fåtal i en diger lunta handlingar av ungefär lika lydande bedrövligt innehåll.

Makarna ha tre barn i åldern 6, 4 och 3 år. Mannen är rörarbetare, men har under de senare åren börjat slarva i betänklig grad och försummat sin familj, varför fattigvården fått träda emellan vid flera tillfällen. Under sistlidna sommar har mannen endast arbetat några veckor, trots att arbetstillgången varit mycket god. Förut har han lämnat sina anställningar utan någon särskild anledning. Under förra sommaren arbetade hustrun vid Utställningen för att i sin mån bidra till familjens uppehälle under det barnen voro på "krubban". Under denna tid lade hustrun undan pengar till hyran, men mannen lyckades tillägna sig 40 kr. av dessa, vilka medel han använde till sprit. Hyran blev alltså inte betald utan avhysningsbegäran inlämnades i början av okt. månad, då familjen var i skuld för två månaders hyra. Genom fattigvårdens ingripande betalades hyresskulden och hustrun och barnen få kvarbo sedan kontraktet överförts på hustrun. Mannen är nu anmäld för nykterhetsnämnden. Mannen är 30 och hustrun 25 år gammal.

Makarna ha fyra barn respektive 25, 23, 16 och 14 år. Av dessa är den näst äldsta sonen gift. I hemmet bo f. n. endast de två yngsta. Mannen är skomakare och har drivit egen rörelse. Kunder, som inlämnat sina arbeten, ha fått vänta på gjorda beställningar varför mannen mist dem. Han har under flera år gått och slarvat och två gånger varit internerad på alkoholistanstalt utan att någon förbättring inträtt. Mannen är 46 år och hustrun 49 år. Mannen är fullständigt frisk, men hustrun klen. Under senare åren har mannen haft nödhjälpsarbeten samt korta anställningar hos olika skomakare, men fått sluta då han ej kunnat sköta sig. Och han har oavsett hur stor inkomst han haft alltid lämnat otillräckligt till familjens uppehälle, då största delen av inkomsten åtgått till sprit.

Familjen har därför flera år under olika perioder åtnjutit understöd från fattigvården. 1927 begärde hustrun hemskilnad, vilken också trädde i kraft. Vid hemkomsten från alkoholistanstalt 1928 tog hustrun åter hem honom ehuru hemskilnadsåret ej var utgången och hoppades med guds makt att han skulle bli bättre. (Hustrun är pingstvän). Han fortsatte dock med sitt supande och försummade sin familj varför han åter internerades 1929. Någon förbättring har dock ej inträtt.

Mannen är 54 år och hustrun 51 år. Mannen är järnarbetare och har under ett flertal år varit anställd hos samma firma och haft relativt god arbetsinkomst. Han har dock under de senaste 10—15 åren slarvat i betänklig grad och firat från arbetet en vecka då och då under vilka tider han gått och supit och lämnat litet eller intet bidrag till familjens uppehälle. Vid ett par tillfällen har familjen blivit vräkt då mannen ej brytt sig om att betala hyran. Arbetsgivaren har i det längsta haft fördrag med honom, då han är en skicklig arbetare. Under år 1930 har tillståndet varit synnerligen bedrövligt och

DRINKAREN

Av Masereel.

Strid om strunt. (Forts. fr. sid. 15.)

land nu absolut nödvändiga Geddesyxan hotar förstöra det uppsving skolan så hårt kämpat för. Att det måste sparas är klart, men däremot är det inte alls så säkert, att avskedandet av en stor massa unga lärare är en riktig sparsamhetsåtgärd. Staten sparar visserligen därigenom stora lönebelopp, men får å andra sidan betala ut en del av dessa pengar i form av arbetslöshetsunderstöd. Lösen för dagen i Tyskland är: avskedanden över allt, inskränkningar och sparsamhet. Hur skola dessa unga arbetsdugliga män och kvinnor, som dock endast utbildats för lärarkallet, kunna få arbete, när miljoner ytterst yrkesskickliga personer inom alla fack gå utan samsättning? Den närmaste följden blir att lärarnas barn bli undernärda, vilket de till en viss grad i alla fall skulle blivit, och att lärarkåren, som tapper och med sammanbitna tänder kämpat för sin egen och skolbarnens existens, utan misskund falla fattigvården till last. En fattigvård, vilken, om det fortsätter som det nu ser ut i Tyskland, inom kort ej ens kan rädda människorna från hungersnöd.

Men minst lika sorglig är utsikten för skolbarnen, vilken nu återigen måste föras tillsammans i klasser om sjuttio, åttio stycken och måste undervisas med drill. Undervisningen blir "Kitsch", såväl i fysiskt som psykiskt avseende. Vad det skall bli av denna generation, som fötts under efterkrigsårens nöd och nu åter skall in i lekamlig och andlig svältkur, kan man ju lätt föreställa sig.

Med denna reaktion följer också lätt att den andra sortens "Kitsch", struntet av porslin, konstgjorda blommor, gips och sentimentala, dumma reseminnen, dammgömmor i mer än ett avseende, återigen får överhand, att den friska vind, som de senaste åren försökt sopa bort allt detta,

som ej har något gemensamt med verklig, sann pietet, återigen stänges ute. Mot denna "Kitsch" är det Volksbühne nu kväll efter kväll inför två tusen åskådare kämpar. Att striden väcker så mycken uppmärksamhet beror till stor del på de små skådespelarnas deltagande och på att pjäsen enligt de allra modernaste recepten för teaterkonst helt enkelt är ett stycke dagligt liv, som med skarpt fotograferade bilder flyttats upp på scenen.

"Skolpjäsen", som stycket kallas, heter "Kampf um Kitsch" och är skrivet av en 28-årig skollärare, Adolf Stemmler. Hela pjäsen är ett tydligt bevis på att den unge författaren in i minsta detalj känner till, det han skriver om.

Handlingen i pjäsen är i korthet följande. En modern folkskola skötes av en ung rektor, som förstår sin sak och är absolut motståndare till "Kitsch". Barnen älska sin skola och sina rådgivare över allt annat. De förstå vad livet kommer att fordra av dem och de uppfostras också i skolan till fria medborgare och arbetare. Att denna uppfostran har en ganska utpräglad kommunistisk läggning är nu en sak för sig, som ej behöver diskuteras i detta sammanhang. Barnen ha själva, delvis på skämt, upprättat ett "strunt-museum", till vilket de från sina hem eller ifrån "2-Marksbasarerna" ta med sig all möjlig gammalmodig smörja. Den unge rektorn tycker, att barnens infall är lustigt, har ej något emot det i och för sig, men tadar däremot strängt, när barnen olovandes plundra föräldrarnas förgyllda bokskåp och hyllor. En av de piggaste pojknarnas far, en reaktionär vaktmästare i något verk eller spårvagnskonduktör — uniformen är något svävande — dundrar emot att skolan "undergräver barnens respekt för familjen och dennas vackra gamla minnen". Det blir till och med riksdagssak om "struntmuseet", som ju är en godbit för de reaktionära, och den unge

rektorn hotas med avsked. Men då resa sig skolbarnen som en man och förklara, att de ej tänka finna sig i att deras avhållne rektor och vän avskedas och att deras Kitschmuseum skall demoleras. En av pojkarna, en pigg och målmedveten 14-åring, ställer sig i spetsen för revolten. Här skall bli storstrejk! Hela skolan skall med flygande fanor och klingande spel, med målade plakater och upprorssånger dra igenom staden till rådhuset och fordra att rektorn och Kitschmuseet få stanna kvar. Men de låta övertyga sig om att det ej vore ett lämpligt sätt att demonstrera skolans förträfflighet. Nej, visa i stället skolans fiender hur bra den är, visa vad för nyttiga och trevliga saker ni lära er, hur ni få utnyttja ferieresorna, hur ni uppfostras till tänkande och nyttiga världsmedborgare. Inför sådana bevis måste reaktionen stryka på foten.

Idén är utmärkt. Hela skolan arbetar för den stora "protestfest", som skall hållas i aulan. Stadsfullmäktige, skolöverstyrelse, föräldrar och alla möjliga andra, pressen ej att förglömma, inbjudas och festen går av stapeln under den bästa stämning både på "scenen och i salongen", bokstavligt talat. Ty på scenen spela skolbarnen, som vi i en rad bilder sett i klasserna, under förberedelserna till festen och i samvaron med lärarna, sig själva. De uppföra små scener, till vilka de själva snickrat och målat dekorationerna, de äro sina egna föräldrar, som följa barnen till ferietåget, en kuliss som skjutes in på scenen, skol-orkestrern spelar och de uppföra allvarligare scener med rytmisk gymnastik och sång. De plädera på allt sätt för den moderna skolan, för "struntets", halvmesyrens avskaffande. Ett av huvudnumren är en stor scen, i vilken barnen med stort liv och precision framställa en väldig maskin, vilken under sång sättes i gång och arbetar. Denna scen liksom pjäsen för övrigt

myndigheterna ha måst ingripa. Våren 1930 anmäldes mannen till nykterhetsnämnden och stod under tillsyn några månader under vilken tid han skötte sig relativt hyggligt. Vid midsommartiden började han emellertid igen slarva och firade från sitt arbete under två veckor under vilken tid han bara gick och söp. Genom ingripande från nykterhetsnämnden fick mannen åter börja hos sin forne arbetsgivare, men samtidigt avfordrades han fullmakt för hustrun att hämta hans lön och så gick det åter några månader under vilken tid familjen repade sig någorlunda. I okt. kom åter en nedgångsperiod. Då mannen saknade avlöningsmedel, pantsatte han sina kläder och annat, som han kom över samt lånade pengar, vilket allt gick åt till sprit. Efter något över en vecka var han fullständigt söndersupen och måste genom fattigvårdens försorg intagas på Katarina sjukhus. Han har sedermera internerats på alkoholistanstalt. Fattigvården har nu såväl som otaliga gånger förut måst tråda till och hjälpa familjen.

I hemmet vistas fem minderåriga och två överåriga barn. Hustrun är mycket klen och söndersliten genom allt hon fått genomgå till följd av mannens slarv.

De slutgiltiga siffrorna över det socialdemokratiska partiets frammarsch under föregående år föreligga nu. De uppvisa en glänsande medlemsökning. 42,055 nya medlemmar på ett enda år! De största ökningarna komma på Göteborg, Stockholm och Skåne. Tendensen är hittills under 1931 densamma som under 1930, alltså en fortsatt lysande framryckning. Kvinnorna äro med i ökade skaror, men ännu stå alltför många utanför. De måste ryckas ur sin ödesdigra likgiltighet! **De måste lära känna glädjen och styrkan av att gå samman med tusenden sinom tusenden behärskade av viljan att världen skall bli förnuftig och mindre grym! De måste bli aktiva socialister!**

är verkligen mästertligt iscensatt av regissören Karl Heinz Martin, som hela tiden arbetar med de enklaste naturligaste medel och förstått att få barnen att vara fullständigt naturliga på scenen.

I salongen sitta dels på de tre, fyra första bänkarna "den inbjudna publiken", det vill säga de skådespelare, som framställa barnens gäster och bakom dem hela den riktiga publiken. Denna tar också en mycket livlig del i spelet. Ty mot skolfestens slut ta de unga lärarna själva till ordet. Tala för sin sak, påvisa det orimliga i att det skall sparas på skolbarnens uppfostran medan generaldirektörens löner, riksvärnet, furstefamiljer, lyx och överflöd sluka miljoner. De tala för sin egen sak, men framför allt för barnens och för att de friska vindar, som nu börjat tränga in i skolväsendet ej skola utestängas. I dessa försvarstal blandar sig publiken med utrop, visslingar, långa haranger och stormande bifall. Applådaskor, som aldrig tyckas vilja ta slut, dundra gång på gång och då skolbarnen få behålla sin avhållne unge rektor, tror man nästan att det blir så utanför teaterns murar. Men tyvärr är det ej så. Tvärtom. Det är bara den skillnaden, att skolstrejken därute blivit verklig, att tusentals barn strejkat från skolorna för att framtvunga en revision av bestämmelserna om lärarnas avskedande. Men varken deras eller föräldrarnas protester ha hjälp. Vad följderna blir i många avseenden om denna "kamp om strunt" misslyckas är svårt att säga. Glädjande blir den i alla fall inte.

Gerda MARCUS

En vädjan, som ingen bör lämna ohörd!

Landsorganisationen och Socialdemokratiska partiet ha utfärdat ett manifest till alla arbetarorganisationer och avrustningsvänner i landet. I manifestet uppmana de båda organisationerna till allmän mobilisering av den svenska avrustningsopinionen: det gäller en petition, dels till regeringschefen, dels till presidenten i nästa års avrustningskonferens.

"Petitionsstormen organiseras — heter det i manifestet — på sådant sätt att under oktober, november och december månader varenda avrustningsvänlig organisation underskriver avrustningspetitionen. Därjämte anordnas å varje ort särskilda möten, vilka besluta underskriva samma petition. Från organisationer och möten insändes följande petition i två exemplar till Socialdemokratiska partistyrelsen, Stockholm.

"Så länge avrustningen icke genomförts, är freden städse i fara. Fredsfördragen ha tvångsavrustat somliga länder och utlovat de andras avrustning. De långvariga förhandlingarna i Genève ha dock hittills icke givit något gripbart resultat. Rustningsbördorna växa. Folkens tålmod är prövat till det yttersta.

Därför fordra vi av de vid avrustningskonferensen företrädde regeringarna, att de äntligen skrida till positiv gärning. Ett fördrag måste avslutas, som tryggar en omedelbar storstilad minskning av arméerna, av krigsmaterielen i alla former och av militärutgifterna samt leder till fullständig allmän och kontrollerad avrustning."

Petitionerna, som alltså uppsamlas av Partistyrelsen, skola därefter av representanter för Landsorganisationen i Sverige och för Socialdemokratiska partistyrelsen överlämnas till statsministern och sändas till presidenten för avrustningskonferensen i Genève.

Annu en gång vädja vi till alla, enskilda och organisationer, att stödja och deltaga i denna petitionsstorm!

Stockholm i oktober 1931.

För Landsorganisationen i Sverige:

EDV. JOHANSON.

För Sveriges Socialdemokratiska Arbetareparti:

P. ALBIN HANSSON.

GUSTAV MÖLLER.

Anvisningar, formulär och material sändas omgående till en var, som önskar medverka, från Socialdemokratiska Partistyrelsen, Barnhusgatan 18, Sthlm.

Orden som följa oss i graven. (Forts. från sid. 18.)

— Världen har du sagt farväl, vad den sedan om dig tänker stör ej friden i din själ — Livets lycka är förgänglig, ej veklig klagan blott saknad tung — Bortom gravens rand ligger lyckans evigt solbelysta land — Sov gott min kära make och dröm att i björkarnas gröna hus, du somnat i mina armar — I gravens bo till ostörd ro — In i dunklet genom döden, bortom skimrar morgongloden. Det är endast en och annan enstaka som medgiver "visst är döden grym, visst är graven kall", men i sin maktlöshet letar man ändå fram något motiv, som berättigar ens resignation: för den, som plågor jämt är givet, är dock döden skönare än livet. Psalmbookens föreskrivna begravningssånger är en ivrigt sökt källa, men även dagens revy-schlagere kan göra lika god tjänst. När på sin tid varenda gatpojke visslade "Putte, du är min ögonsten", var det en gumma som på kransen till sin bortgångne son ville ha texten: Putte, du var min ögonsten.

Ju mer man fördjupar sig i den till det yttre så oansenliga textboken, desto bättre förstår man fru Johanssons försäkran att hon älskar sitt yrke. Bakom textschablonerna öppnar sig världar av barns ljuvlighet (och bleknat, som en bruten ros, mitt barn på håren vilar); av mödrars och fäders osvikliga kärlek, som aldrig en gång förlorad kan ersättas (Mor, lilla mor, vem är väl som du? Ingen i hela världen); av män och kvinnors tappra strävan (Ett strävsamt liv, en redbar gärning — Stadigt och på rätta

stället satt ditt ädla hjärta — För oss din like ej orden har — Efter riddarebragd — Du kämpat för vår rätt — Du var oss kär från början och till slut). Mitt bland mer eller mindre otympliga strofer återfinnes Hjalmar Brantings ord, som han bifogade sin krans till Karl Staaff: För ungdomsvänskap och ungdomsminnen långt före höjdernas ensamhet.

Hur talar ej dessa korta rader om en självupplevd ensamhet som är en annan än den döden framkallar — en ensamhet, som folkledaren måhända får bära i en högre grad än andra. Bläddra vi vidare skola vi möta andras sista ord några år senare till arbetarhövdingen. Ett försvinnande urval, ty de voro otaliga. Fru Johansson var inför begravningen av Branting inte ur kläderna på fyra dygn. Aldrig har det textats så mycket band som då. Därtill kom att givarna voro mäktiga arbetarkärer med långa kraftfulla namn och yrkesemblem.

Det är ej sunt för det levande att för mycket syssla med livets förgänglighet, men det är döden, som ger livet dess storhet. Därför måste man göra sig förtrogen med tanken på den och söka möta den i värdiga former. Det är sant att även sorgen behöver sin regi. Vart fullkomnat människöde är värt att ägnas en vacker sista hyllning. "Kärleken är den röda tråd, som genom alla tider går genom de sätt för behandlingen av de döda, som respektive tid kunnat bereda. Dessa sätt fullkomnas, alltefter som kulturen skrider fram." —j.

Mansvälde eller kvinnovälde (Forts. från sid. 14.)

Mannen ger henne rätt med orden: Liksom de flesta män har jag aldrig tänkt igenom den här punkten, som är så avgörande för er, utan nöjt mig med de gamla slentrianerna. Att du har haft modet stå för dina åsikter inför mig har inte minskat min kärlek till dig, det har ökat den. — Och så födes dottern, den nya länken i kedjan en första maj, på folkets, framtidens dag, medan Internationa- len brusar i fjärran...

Det är tidstypiskt, att frågan om matriarkatet dyker upp just nu, efter den reaktion mot kvinnorörelsen, som kännetecknat de sista åren. Kanske är detta ett tecken till att denna reaktion nått sin vågdal och att arbetet för kvin- nans jämlikhet med mannen går ljusare tider till mötes. En intressant belysning av problemet matriarkat—patri- arkat ger för övrigt den kvinnliga professorn i psykologi vid Jenas universitet dr. M. Vaerting i sin bok *Männer- staat und Frauenstaat*, som utkom för en del år sedan men som torde vara tämligen okänd i Sverige. I denna bok, som till motto har Spinozas ord "Sanning kallar man de misstag, som blivit sekelgamla", framhåller författarin- nan, att man icke, som hittills skett, kan jämföra den härskande mannen med den underordnade kvinnan utan endast den härskande mannen med den härskande kvin- nan och den undertryckta kvinnan med den undertryckta mannen. Bokens undersökning mynnar till sist ut i den viktiga grundlagen, att den nuvarande kvinnliga egen- arten i sina huvudlinjer bestämts av mansstaten och har sin noggranna och fullständiga parallell i den manliga egenarten i kvinnostaten. Ett exempel: dubbelmoralen, som är ett känt fenomen i den av män styrda staten åter- finnes i omvänd mening i den kvinnostyrda staten. Under Spartas blomstringstid, då där rådde kvinnovälde, hade

varje man endast en hustru, som han var obrottsligt tro- gen, men däremot var det dåligt beställt med kvinnornas äktenskapliga trohet och polyandrien var en vanlig spars- tansk sed. Kyskhet före äktenskapet och blygsamhet upp- skattas nämligen endast hos det kön, som är undertryckt. Bland de många djärva teser, som professor Vaerting uppställer är också den, att kvinnans svagare kropps- konstitution icke är orsaken till den nu rådande arbetsför- delningen utan en följd av densamma. Den första arbets- fördelningen var säkerligen — menar förf. — den mellan det härskande och det underkuvade könet. Hur hastigt människans fysiologiska habitus kan ändra sig, visar ett experiment: en trupp gossar och flickor mättes innan de började en serie gymnastiska övningar och sedan efter ett halft år: alla hade de ökat i bröstvidd, längd och kropps- styrka.

En god sida av matriarkatet är, framhålles vidare i prof. Vaertings verk, att kvinnoprostitutionen saknas och att den manliga prostitution, som finns i matriarkat, är för- svinnande liten i förhållande till kvinnoprostitutionen i patriarkaten. Detta icke beroende på någon större med- född sedlighet hos mannen eller kvinnan utan därpå att mannen på grund av sin könsnatur fysiologiskt icke är vuxen prostitutionens krav. Denna frånvaro av prostitu- tion är emellertid icke bara en egendomlighet för patri- arkatet utan kan också konstateras i samhällen, där könen äro likställda. Så fanns ingen prostitution i det gamla Germanien, och nu finns icke någon sådan i staten Wy- oming. En annan fördel med matriarkatet är att de illegi- tima barnens ställning där är ojämförligt mycket bättre än i det av män styrda samhället. Den ogifta modern kan i matriarkatet icke bli utsatt för något förakt, eftersom hon bara använder de friheter, som tillkomma henne på grund av hennes härskarställning. Och på grund härav är det illegitima barnet helt likställt med det legitima.

Till sist visar förf. att det bland for- skarna kan urskiljas tre kategorier, då det gäller matriarkat och patriar- kat: de som mena, att männen sedan människosläktet begynnelse härskat över kvinnorna, de som anse, att kvin- nan hade herraväldet i urtiden och hos många eller de flesta folk men att mannen med stigande kultur kom till makten — dit hörde bl. a. Nietz- sche — och till sist de modärna ve- tenskapsmännen, som bevittnat kvin- norörelsens framgångar och se köns- kampens avslutning i en likställighet mellan man och kvinna.

Endast makten kan göra kvinnan fri, heter det till slut, men med maktens uppnående följer faran av maktmiss- bruk. Detta är den djupa tragiken i varje rättvis kamp, som ett underku- vat kön för mot det härskande. Män och kvinnor måste med alla medel förhindra herravälde från ena eller andra hållet, eljest skola de närmaste årtusendena bli lika olyckliga för människosläktet som de senast för- flutna årtusendena varit.

Ellen RYDELIUS

Margit Palmær, Mariann Tegen. Tidens förlag. Pris kr. 5:—.

M. Vaerting, *Männerstaat und Frauen- staat*. G. Braun, Karlsruhe i. B.

Kan kunskap rädda vår valuta?

Det är frågan och man kan gott svara:

Studera professor

Gustav Cassels glänsande bok

Grunddragen i penningväsendets
utveckling

kr. 2:— i varje bokhandel.

aktuell läsning om bl. a. inflationseländet

under tidigare perioder

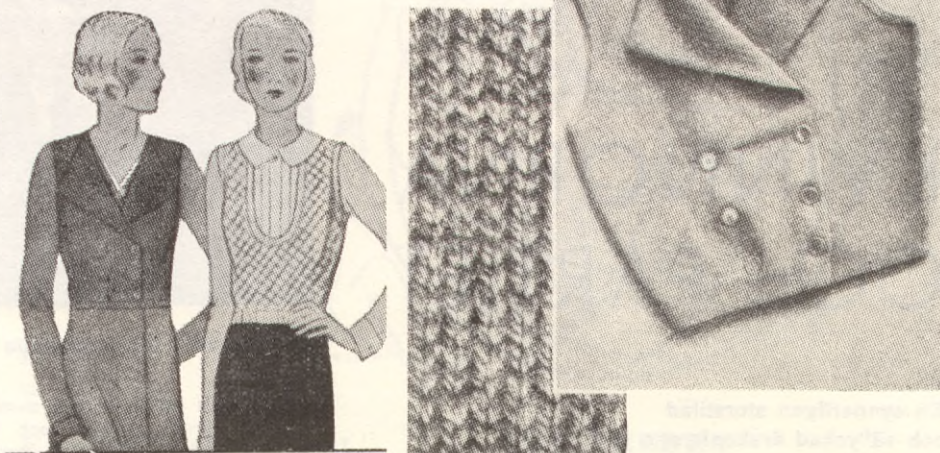
K. F:s BOKFÖRLAG

I Stormtempo. (Forts. fr. sid. 10.)

arbetarnas inställning. "Medveten" är en term, som den ryske arbetaren med förkärlek använder. "Vi försöker påverka och uppfostra de arbetare, som inte är medvetna, som inte förstår vad som gagnar deras klass och som vansköter sitt arbete eller inte vill teckna industrialiseringslånet." I den ryska fabriken mobiliseras till förmån för produktionen den kamplust och de moraliska energier, som hos Västeuropas arbetare kommer till synes i uthålligheten och offerviljan under en strejk. De "medvetna" elementen för en intensiv, om än stundom ojämn kamp mot den traditionella lättjan, dryckenskapen och oförståndet. Kamratdomstolar på arbetsplatserna utfärdar varningar åt dem som upprepade gånger kommit för sent, uppträtt berusade eller firat blåmåndag. Vid särskilt grova disciplinbrott kan kamratdomstolen kräva att den skyldige avskedas från fabriken. På varje fabrik finns en svart tavla, där man antecknar de värsta latmaskarna, "roffarna" och "desertörerna" (arbetare som krävt extra höga löner, resp. som ofta bytt anställning), och en röd tavla, där stormbrigadernas bästa medlemmar (udarniki) får sina namn uppsatta.

Stormbrigaderna är sedan ett par år tillbaka det grundläggande organet för den kollektiva arbetsdisciplinen. Stormbrigaden är en sammanslutning av arbetare, som åtagit sig att uppfylla en viss produktionsplan, att arbeta samvetsgrant, hushålla med materialet, inte skolka från arbetet o. s. v. och kollektivt ansvarar för programmets uppfyllande och fördelar uppgifterna mellan brigadens medlemmar. Från början byggde de väsentligen på de "medvetna" arbetarnas solidaritet med produktionen och deras önskan att ge ett föredöme åt de lata och efterblivna. På sistone har stormbrigaderna utvecklat till en massrörelse i och med att de moraliska bevekelsegrunderna kombinerats med ekonomiska: udarniki, som uppfyllt vad brigaden åtagit sig, får i de kooperativa butikerna extra tilldelning av billiga klädesvaror, skodon, konserver o. s. v., medan icke-udarniki endast kan få dessa varor till de två- till fyrdubbelt höga "kommersiella" priserna. På senaste tiden gör sig också en tendens gällande att införa separat bokföring för enskilda brigader, varigenom företaget får möjlighet att kontrollera hur en arbetargrupp hushåller med råvaror, material o. s. v. och sålunda kan premiera de kostnadssänkningar, som blir en följd av brigadens samvetsgranna arbete. (Forts. å sid. 30.)

VÄST FÖR VÅRA FLICKOR

Detta är en helt ny västmodell, knäppt med sex knappar, gjord åtsittande i midjan med en ribbård. De breda direktoarslagen äro dubbla, i ribbstickning. Materialet är garn av silke och ylle. Anvisningarna gälla för storlek 36. För varje större eller mindre nummer lägges till, resp. maskas av, 18 maskor (8 bak och 5 på varje sida av framstycket).

Material: 2,9 hg. blandat silke och ylle. Ett par stickor storlek 11 till bårder, och ett par storlek 8 för själva västen.

Maskor: 1. Ribbstickning för nederdelen av plagget och ärmhålen: en rät, en avig. 2. Strumpstickning för själva västen: ett varv rät, ett varv aviga. 3. För slagen första varvet på stickningens rätsida: 1 rät, en avig; 2:dra varvet aviga. Dessa tvenne varv upprepas.

Ryggstycket. Börja nedtill. Lägg upp 96 maskor på de små stickorna och gör ribbstickning tjugi varv. Börja sedan strumpstickning på de stora stickorna. Lägg upp ytterligare en maska vid vardera ändan av stickan vart tolfte varv tills där är inalles 108 maskor. Sticka tills arbetet är 28 cm. långt, och börja sedan ärmhålen genom att maska av vid vardera ändan av stickan enligt följande:

Första varvet: maska av de yttersta 5 maskorna och sticka varvet ut; andra varvet: upprepa första varvet; tredje varvet: sticka hela varvet; fjärde varvet: maska av de yttersta tre maskorna och sticka varvet ut; femte varvet: upprepa fjärde varvet; sjätte varvet: sticka hela varvet; sjunde varvet: maska av de två yttersta maskorna och sticka varvet ut; åttonde varvet: upprepa hela varvet; nionde varvet: sticka hela varvet; tionde varvet: maska av den yttersta maskan och sticka varvet ut; elfte varvet: upprepa tionde varvet; tolfte varvet: sticka hela varvet; upprepa de trenne sista varven ytterligare fyra gånger; sticka tio varv. I nästa varv öka med en maska vid vardera ändan, sticka därpå ett varv, och upprepa dessa tvenne varv fem gånger. Ärmhålet bör då vara 18 cm. långt. Maska av, fyra i taget, 24 maskor för vardera axeln, och maska sedan av de återstående maskorna.

Framsida. Börja nedtill på vänstra si-

dan. Lägg upp 66 maskor på de små stickorna. Gör ribbstickning 20 varv och börja sedan strumpstickning på de större stickorna. Öka med en maska på ena sidan vid nästa varv, och öka sedan en maska på samma sida vart tolfte varv. Öka samtidigt på andra sidan med en maska vart tjugonde varv, tills stickningen är 28 cm. lång. Därifrån är framkanten rak.

Gör ärmhålen enligt anvisningarna för ryggstycket. När ärmhålet är 15 cm. långt, maska av 24 maskor, 6 i taget, för axeln, och maska sedan av återstoden.

Det andra framstycket stickas på samma sätt, med undantag av att sex knapphål göras i detta, det första så snart strumpstickningen är börjad, två maskor från kanten, det andra i samma varv, tjugi maskor längre bort, nästa par knapphål tjugi varv högre upp, med 22 maskor emellan, och det översta paret ytterligare 20 varv högre, med 24 maskor emellan.

Slagen. Lägg upp 40 maskor på de stora stickorna och sticka en 29 cm. bred fyrkant, maska sedan av. Sticka ännu en sådan fyrkant. Sy dessa fyrkanter, avvigsida mot avvigsida och kant mot kant vid de övre hörnen på varje sida av framstycket för att erhålla slagen. Vänd rätsidan ut. Kanta hela plagget med ett varv av virkning.

För bårderna. Lägg upp 130 maskor på de fina stickorna och ribbsticka två varv. Maska av. Sticka sedan ytterligare ett band, och sy fast dessa band runt om kanten på bägge ärmhålen.

Knapphålen. För att få knapphålen lägger man av fem maskor där hålet önskas. I nästa varv lägger man där upp fem nya maskor i stället för dem som i föregående varv maskats av.

Den härdiga, som tänkt sig att själv förfärdiga julklappar åt anhöriga och vänner, kan finna en mängd andra goda uppslag i 'Ceilia med nålens' på Wahlström & Widstrands förlag nu utköpna samling anvisningar Modern stickbok. Den kostar visserligen så pass mycket som kr. 4:75, men två eller flera kunna ju slå sig tillsammans om den.

KVINNORNA OCH PARTIET

Deltagarna i det storstilade Varbergmötet.

En synnerligen storstilad och vällyckad årskonferens

Ha Hallands socialdemokratiska kvinnor hållit i Varberg med över hundratalet deltagare, representerande samtliga kvinnoklubbar och ett stort antal arbetarekommuner.

Den femåriga distriktsorganisationen har nu hunnit så pass långt att det finnes en verkligt solid och fast grund att bygga vidare på.

Av verksamhetsberättelsen framgick att samorganisationen nu har 369 medlemmar. Två kvinnosektioner har bildats under året, nämligen inom Trönninge och Kungsbacka arbetarekommuner, och styrelsen har stora förhoppningar att under stundande arbetsår få den gamla organisationsplanen på kvinnosektioner en bra bit på väg. En omfattande agitation har bedrivits med turnéer av Hulda Flood och Signe Höjer, samt besök hos klubbar och kommuner av Signe Jacobsson och Agnes Brandt. I samarbete med Göteborgsdistriktet har, som redan meddelats i Morgonbris, anordnats en semesterkurs på Viskadalens folkhögskola, i vilken ett stort antal halländskor deltog.

Verkställa de utskottet blev liksom tidigare förlagt till Halmstad och omvaldes i detsamma Olga Lindström, Signe Jacobsson, Amanda Persson och Märta Ek samt nyvaldes Signe Broqvist.

UTANFÖR KÖREN

Tonerna ljuda i salen
De brusa därinne,
De stiga och falla
och tjusa mitt sinne.

Men vemodet mänger sig in
och snör samman mitt bröst
jag ensam ej sjunger
jag har ingen röst.

Jag är som en trasig fiol utan strängar,
så arm som ett fattighushjon.
Tyst och försagd står jag utanför kören.
En sträng utan ton.

Jag står invid havet det svallande, vida,
ser vågorna slå emot land,
jag känner mig själv som en våg som vill brusa.
En våg utan strand.

Jag är som ett barn som i skogen gått vilse.
Och skogen är stor.
Mitt hem jag ej finner, det finns inte mera.
Ett barn utan mor.

—a.

En intressant och stundtals rätt så animerad debatt uppstod om kvinnornas ställning och inflytande i partiet, vilken fråga förts på tal av Halmstadsklubben med anledning av partistyrelsens utsända cirkulär. Härunder betonades vikten av ett gott samarbete med de manliga partimedlemmarna, ävensom att kvinnorna arbeta på att förvärva de kunskaper och insikter, som göra dem skickade att bekläda förtroendeposter. Även framhölls starkt att arbetarekommunerna sköta se till att i största möjliga utsträckning få kvinnorna med i partiet och stödja det arbete, som utföres av samorganisationen härför.

Konferensen beslöt enhälligt uttala sin sympati för bildande av avdelningar av "Unga örnar" i Halland, varjämte den förklarade sig villig att i mån av resurser lämna det stöd som kan erfordras.

Konferensen beslöt att uppdraga åt samorganisationens styrelse att i samråd med partidistriktsstyrelsen söka utreda möjligheterna för realiserandet av ett semesterhem för husmödrar i Halland.

Under konferensen höll riksdagsman Anders Andersson, Falkenberg, ett föredrag om kvinnorna och socialförsäkringsfrågorna.

Efter konferensen hade Varbergsklubben anordnat ett kamratmöte, som lände den livaktiga klubben till all heder. Så vitt nu en konferens ger vittnesbörd om en organisations styrka och kvalitativa nivå var Hallandskvinnornas årskonferens 1931 ett synnerligen gott betyg. Ett sådant formulerades f. ö. av riksdagsman Anders Andersson: "En konferens som har imponerat genom sin anslutning, organisation och den vederhäftighet, varmed förhandlingarna förts".

Partistyrelsens cirkulär diskuteras

Göteborgs socialdemokratiska kvinnoklubb tillsammans med övriga klubbar diskuterade vid sitt senaste sammanträde det i Morgonbris' augustinumner refererade cirkuläret från partistyrelsen angående agitationen bland kvinnorna.

I vad mån kunna klubbarna ytterligare öka sina prestationer beträffande värningen av kvinnliga medlemmar till partiet? Enligt de diskuterandes samfälliga åsikt genom ett intimare samarbete med ungdomsrörelsen. De unga kvinnor, som där få sin första skolning i socialism, lämna ofta vid mognare ålder denna organisation utan att uppsugas av kvinnoklubbar eller arbetarkommuner, till stor förlust för partiet.

Kvinnoklubbarna behöva de unga kvinnornas entusiasm och de yngre förakta ej heller de äldres erfarenhet i sitt arbete att samla de unga. Det förefaller, som om en åldersgräns för medlemskap inom ungdomsrörelsen hade en mission att fylla i rörelsens egenskap av "partiets salt".

Männen böra lära sig att betrakta kvinnorna som medborgare, säger partistyrelsen — låt oss glömma det förgångna och tänka på framtiden och partikongressen. För övrigt gäller väl för kvinnor såväl som för män att "den gud ger ett ämbete ger han också förstånd att sköta det".

Diskussionen utmynnade i beslutet, att klubben skall genom sin representant i kommunstyrelsen ytterligare fästa dennas uppmärksamhet på, att i cirkuläret från partistyrelsen berörda organisationer i sinom tid samlas, för att diskutera frågan om nyförvärv av kvinnliga medlemmar åt partiet.

Besök *Vete-Katten*

BAGERI och
KAFFERUM

KLARA N. KYRKO GATA 26

Tel. N. 8405.

HANTVERKAREGATAN 7

Tel. K. 8705.

Morgonbris' esperantokurs.

Nederlando:

Abonantaro de "Proletarische Vrouw".

La abonantaro de la gazeto kreskis de la 1:a de jan. 1930 gis la 1:a jan. 1931 per pli ol 14.000 ekz. kaj estis lastnomita dato 29.508. La fabriklaborista unuigo havas kolektivian abonon por siaj membroj krom tio, kies sumo estas 27.416. Do la tuta abonantaro estas 56.924.

La nombro da socialdemokrataj virin-kluboj altigis de 121 gis 135 kaj la aninaro kreskis de 7.548 gis 9.265. Ne ciuj partianoj apartenas al la kluboj nur 60 procentoj el la partianinaro membrigis en la lokoj kie estas kluboj.

Dum la lasta jaro la kluboj vendis 92.000 propagandabrosurojn: 5 diversajn specojn. La plej granda nombro estis la "Nia packomuniko" de sinjorino C. Pohuis-Smit, la holanda Signe Vessman, kiu eliris en 36.000 ekz.

Dum la "virina tago" oni festis ankaŭ la 25-jaran ekziston de la Proletarische Vrouw. — Por la "viringtago" estis organizataj 85 kunvenoj, ceestitaj de 14.000 personoj.

Nederländerna:

Proletarische Vrouw's prenumerantstock.

Tidningens prenumerantstock har vuxit från den 1 jan. 1930 till den 1 jan. 1931 med mer än 14.000 ex. och var den sistnämnda dagen 29.508. Fabriksarbetarförbundet prenumererar kollektivt för sina medlemmar, varför förutom den ovan nämnda summan tillkommer 27.416 för detta förbunds medlemmar eller tillsammans 56.924 ex.

Antalet socialdemokratiska kvinnoklubbar ökade under föregående år från 121 till 135 och medlemsstocken växte från 7.548 till 9.265. Icke alla kvinnliga partivänner tillhöra klubbarna; endast 60 procent av partiets kvinnliga medlemmar ha anslutit sig till klubbar, å de platser, där sådana finnas.

Under det senaste året ha klubbarna försålt 92.000 propagandabroschyrer av fem olika slag. Det största antalet har gått ut av "vår fredskommuniké" av fru C. Pothuis-Smit — den holländska Signe Vessman, av vilken 36.000 ex. försålt.

Under "Kvinnodagen" firade man 25-årsjubileet av Proletarische Vrouw's tillvaro. — I samband med "Kvinnodagen" organiserades 85 möten med en sammanlagd besöksiffra av 14.000 personer.

Jordgloben
av FOUJITA.

En ståtlig tio-årsfest

har firats i Åtvidabergs soc.-dem. kvinnoklubb. Högtidstalet hölls av fru Ruth Gustafson och mottogs med varma applåder. Vidare följde sång, musik och uppläsning av utmärkta förmågor, till omväxling med unison sång, kaffeservering, uttalade tankar och utbyte av hälsningar i anslutning till 10-årsberättelsen. Klubben har fört en mycket livlig verksamhet med föredrag, föreläsningar och olika kurser bl. a. hemskomakeri och hattsömnad. Den har deltagit i majdemonstrationerna med egen fana, förfärdigad av klubbmedlemmarna. Här arbetas även energiskt för Morgonbris. Klubben har varit mycket frikostig med anslag till val, arbetslösa, distriktet och andra organisationer samt förskaffat fattiga barn beklädnad. "Men f. n., klagar styrelsen, "ha vi inte så stor kassa". Vi tro dock att de hurtiga 40 medlemmar, som nu enigt stå bakom styrelsen, snart med gemensamma krafter återföra klubben till sin starka position såväl ekonomiskt som i fråga om arbetet för våra strävanden.

Vartenda namn är dyrbart

under den fredsförbundets petition, som är avsedd att överlämnas till Nationernas förbunds avrustningskonferens. Ännu återstår möjlighet till framgångsrikt arbete då namninsamlingen icke skall avslutas förr än den 1 december d. å. Alla tillfällen böra därför begagnas. En stor uppmuntran har Internationella Kvinnoförbundet rönt i Sverige, i det att Socialdemokratiska Partistyrelsen utfärdat en rekommendation för petitionen.

Förfrågningar besvaras och listor samt trycksaker översändas med omgående vid hänvändande till Internationella Kvinnoförbundets för Fred och Frihet Sekretariat, Lilla Nygat. 4, 4 tr., Sthlm.

FÖR FREDEN

Vid fredsmöte i Trollhättan anordnat av Socialdemokratiska kvinnoklubben och besökt av 300 personer beslöts enhälligt göra följande uttalande:

Vår övertygelse är

att de nuvarande kapprustningarna icke innebära trygghet för något folk utan i stället driva dem alla mot ekonomisk ruin och oundvikligen leda till nya krig,

att varje modernt krig måste bli ett ömsesidigt fördölskrig,

att de officiella fredsförsäkringarna icke äro betryggande, så länge regeringarna alltjämt uppskjuta avrustningen, som ju borde vara en självklar följd av krigets högtidliga bannlysning och som är en nödvändig förutsättning för ett uppbyggande samarbete mellan folken.

Vi vädja därför enträget till regeringen att åt ombuden vid Nationernas Förbunds nästa avrustningskonferens giva förmåll instruktioner i och för opartisk prövning av redan föreliggande och ännu inloppande avrustningsförslag beträffande deras praktiska utförbarhet samt att vidtaga åtgärder i och för snart förverkligande av den så länge utlovade avrustningen.

Lysekilsklubben

har efter några års stillastående börjat rycka upp sig och särskilt under senaste året har framgången varit vacker. Medlemsantalet har ökats ganska anmärkningsvärt och samtliga medlemmar äro aktiva i arbetet och intresserade för rörelsen och dess uppgifter. De följa ivrigt med i diskussionerna över olika

Hembiträdet Ivanova.*(Forts. fr. sid. 12.)*

— Har hennes pojke dött, eller vad är det? frågar kamrat Ivanova en uppnäst tvätterska.

— Spårvagnen har kört över hennes galosch. Hon är från landet och oerfaren. Hon tappade galoschen och spårvagnen körde över den. Linje fyra. Och nu lider hon.

— Bara fyra dar har jag haft'en, mässar Avdotia Jakovkina.

Men kamrat Ivanova avlägsnar sig redan. Samhällsfrågor äro viktigare för henne än privata.

Slutligen äger mötet rum. Alla ha kommit. Alla, som inte gjort i ordning deg, som inte äro alltför trötta av otillräcklig sömn, som ha båda galoscherna i behåll. Förresten också de som inte ha några galoscher alls.

Föredragshållaren tecknar i korta drag det internationella läget, säger något elakt om Chamberlain och Mussolini och beger sig skyndsamt till nästa möte. Löpande ärenden: konflikten mellan hemarbeterskan Agrippina Sodnikova och hennes husmor på grund av dåliga sillar och frusen potatis. Denna konflikt löses till den ovan nämnda Agrippinas fördel. De löpande

spörsmål och mötena äro alltid välbesökta. Försäljningen av Morgonbris går bra. Särskilt har tidningens utvidgning och modernisering gjort den lättsåld och efterfrågad.

Under sommaren ha mötena varit inställda men i stället ha anordnats handarbetsmöten i det fria. Klubben planerar en handarbetsauktion i höst för att kunna stärka den magra kassan och det är för denna det arbetas.

I det förestående kyrkofullmäktigevallet ämnar klubben deltaga med två kandidater på arbetarekommunens lista och man räknar med att undan för undan kunna placera kvinnor i stadens olika styrelser och nämnder.

För att återgå till Morgonbris förberedes en aktion för densamma i höst, som väntas resultera i en kraftig ökning av dess upplaga.

"Allt som allt hoppas vi — skriver klubbens referent — att klubben skall växa sig stor och stark och att den skall bli en rörelsens värdiga utpost i stenriket vid västerhavet."

NÅGOT OM LEDARESKAPET I
STUDIECIRKELN

är namnet på en liten broschyr, författad av den erfarne ledaren för Kooperativa Förbundets studieverksamhet, rektor H. Ellidin. Broschyren erhålles av lokalavdelningarna gratis från ABF:s centralbyrå i så stort antal att varje lärare, cirkelledare och dennes ersättare får sitt exemplar.

ärendena äro avslutade. Nu kommer tur till "Frågor och svar".

De viktigaste frågorna gälla föda, kläder, fritimmar, fordringar på en mänsklig existens, som inte alltid tycks anses nödvändig för hemarbeterskorna. Detta är de viktigaste frågorna. Men det finns också andra.

— Varför anordnar man så sällan diskussioner frågar en äldre, livlig kvinna. Varför får vi så sällan besöka muséer? En gång fick vi gå och se på tavlor. Det var då verkligen intressant, säger hon och vänder sig till hela auditoriet. Tavlorna föreställde olika trakter, främmande länder. Och på en tavla såg man grönsaker och en fågel. Förstklassiga produkter. Hos oss i Ochotnikkvarteret finns det inte sådana. Gurkor, kål, spansk lök och en fet anka. Man måste oftare anordna sådana expeditioner.

En annan reser sig upp, och hennes fråga gör den mångerfarne ordföranden brydd.

Den lyder:

— På hur lång tid kan man glömma bort att läsa?

— Ni menar lära sig läsa, kamrat?

— Förvirra mig inte. Att lära sig läsa är en sak men att glömma en annan, och hur fort går det?

— Men varför intresserar det er, det kan jag inte förstå.

— Det kommer ni genast att begripa. Jag frågar ju för att jag är rädd att glömma. Alla lyssna uppmärksamt. Fallet är verkligen unikt.

Kvinnan berättar:

— Då jag kom till Moskva kunde jag inte alls läsa. Jag är från Podolsk. Hos oss i Podolsk är det inte på modet att lära sig läsa. Nå, så kom jag hit, och så fick jag plats. Jag fick en lönebok, men vad hade jag för glädje av den? Min husbonde skrev vad han ville. Han är en virrig och konstig människa. Och så började jag gå till vår förening två gånger i veckan för att lära mig läsa. Jag började redan förstå lite, men så kom vintern och skorna blev så dåliga att jag inte kunde gå ut. Jag sa till min husmor: "Ta ingen tvätterska", sa jag, "jag klarar nog tvätten själv, och så kan ni öka på tre rubel i månaden för det."

Jag tänkte som så: tvättar jag tre månader, så får jag ihop till ett par skor. Men för dessa tre rubel gav de mig så mycket tvätt att jag inte ens kunde tänka på att läsa. Och nu börjar jag visst glömma. Till exempel "p", det minns jag, det liknar en stekpanna, det där pe'et. "x" är också lätt: två stickor som lagts i kors. Men "k" minns jag inte: således håller jag på att glömma. Och jag måste tvätta en och en halv månad till för skorna. Bara jag inte glömmet under tiden. Vad tror du? Och alla fundera.

Mötet närmar sig sitt slut. Nästa gång blir det ett föredrag med skioptikonbilder i sa-

nitetsfrågan: "Kackerlackor och kampen mot dem".

Vid utgången trängas alla runt väggtidningen. På den synligaste platsen står en dikt:

"Tidningen vi har
för att envar
i den skall skriva..."

Kvinnan som är rädd att hon skall glömma bort att läsa, ser länge på de tydliga bokstäverna.

Kamrat Ivanova stannar ännu länge uppe sedan hon kommit hem. Hon lägger armbågarna på räkenskapsboken och tänker på en mängd saker: hur svårt det är att få in medlemsavgifter av dem som ha ont om pengar, att Mussolini, om man skall tro föredragshållaren, verkligen är en skum figur, inte ens värd den sämsta middagen i det sämsta folkhushållningsköket, på den tjocka barnjungfrun utan klassmedvetande och galoschen som körts över.

Men då hon bara är nitton år tänker hon också på lyckan, på att människorna ovillkorligen komma att bli lyckliga, att alla yttre och inre fiender måste försvinna och att livet skall bli så ljust och enkelt, att varje hemarbeterska kan styra ett rike, om hon bara får en ledig kväll i veckan för det ändamålet.

I stormtempo. *(Forts. fr. sid. 27.)*

Arbetets ära och arbetets heroism är ett stående tema för hela den politiska, samhälleliga och kulturella propagandaapparaten. Man strävar med alla medel att uppamma en moral, vars högsta bud lyder: Arbeta samvetsgrant för det allmänna bästa, arbeta i stormtempo, uppfyll produktions- och finansplanen för ditt företag, din verkstad, din brigad.

Den "socialistiska konkurrensen" mellan brigader eller fabriker, vilken går ut på uppfyllande eller överskridande av produktionsprogrammen, kommenteras i pressen som fotbollsmatcherna hos oss, och det vinnande laget premieras med penningbelöning, den röda fanan eller Leninorden, den högsta offentliga utmärkelse Sovjetunionen känner. De proletära författarorganisationerna Rapp, lapp, Vapp, Mapp m. fl., mobiliserar sina medlemmar till de stora nybyggena: Dnjeprostroj, Magnitogorsk, Kuzbars, för att skriva artiklar och böcker om det dagliga arbetets problem, om initiativ och entusiasm i kampen för produktions- och finansplanen. Under rubriken "Landet måste känna sina hjältar" publicerar dagspressen biografier över de bästa udarniki. I Kulturparken i Moskva restes i år en Siegesallee med statyer av de mest aktiva arbetarna och ingenjörerna vid den stora fabriken Elektroavod, vil-

ka gjort det möjligt för fabriken att genomföra femårsplanen på två och ett halvt år.

Uppfattningen av arbetet som en ärofull plikt mötte jag lika ofta hos de lägre betalda arbetarna, vilkas materiella läge ej ger någon anledning till avund, som hos de vävlönade högkvalificerade arbetarna. En medelålders arbetare från en av Moskvas förorter, som inte ansåg sig ha råd att köpa cigaretter utan rökte mahorka — annars skulle det inte bli över till mat åt gumman — svarade på min fråga, om arbetarnas ställning hade förbättrats de sista åren: "Ja, den har förbättrats i den meningen, att vi bygger flera fabriker. Det angår mig inte, om jag far illa i dag och kanske några år till. Jag arbetar i stormtempo och tecknar en månads lön för industrialiseringslånet, för att det ska bli bättre för oss alla. Vi har en annan världsåskådning än Väst-europa, byggandet för det gemensamma bästa är huvudsaken för oss, den enskildes öde kommer i andra planet."

Hos ungdomen mötte jag en ännu mera smittande och stimulerande arbetsentusiasm. "Vi älskar fabriken, vi skulle vilja vara där dag och natt", sade ett par unga flickor på Elektrozavock. Och den stolthet och förtjusning, med vilken udarniki visade sina silverur, som de fått som belöning för plikttröget arbete, var omöjlig att ta fel på.

"Stormtempot" i arbetet har i stor utsträckning lett till en höjning av arbetsintensiteten, som motväger den genomförda förkortningen av arbetstiden. I många fall sätter emellertid stormbrigaderna in sina krafter för största möjliga precision och omsorg i arbetet, utan att den fysiska ansträngningen behöver ökas. På fabriken "Hammaren och skäran" sade mig ett par udarniki i martinstålavsdelningen: "Vi arbetar lättare i brigaden än när vi arbetade var för sig. Nu hjälper vi varandra att arbeta rationellt."

*

Den nya ryska studentgenerationen skiljer sig också märkbart från kollegerna i Västeuropa. Det stora flertalet härstammar från arbetar- eller bondeklassen och har efter ett par års praktiskt arbete av fackförening, bysovjet, parti- eller komsomolcell kommanderats till universitet och högskolor, där de studerar på statsstipendier. De lever tämligen spartanskt i studenthem och arbetar hårt. Studierna är mer eller mindre systematiskt förknäpade med praktiskt arbete. En teknolog kan t. ex. i loppet av tio dagar

studera tre dagar, praktisera på fabrik fem och vila två dagar.

Den kollektiva arbetsdisciplinen tillämpas vid de högre studierna på liknande sätt som i industrin. Givetvis är den lättare att realisera bland studenterna, som från början är ett urval av de mest studieintresserade och socialt aktiva. Också studenterna bildar brigader på cirka fyra till åtta man, där de bäst begåvade förenas med de svagare. Man hjälper varandra att arbeta genom materialet, och när alla gått bet på någon fråga, går man till lärarens konsultation och ber om förklaring. Om någon notoriskt vansköter sina studier, kan kamratdomstolen besluta, att han berövas stipendiet och får återgå till arbetet i industri eller jordbruk, med chans att komma igen om ett år, ifall han skött sig väl i sin nya verksamhet. Den ryske studentens inställning till studierna ger intryck av en större omedelbar vetgirighet än man är van att möta hos svenska studenter, av ett begär att erövra den högre kultur, som för deras föräldrar var ett okänt begrepp. Jag hade också ett intryck av större målmedvetenhet och ansvarskänsla, betingade av den omedelbara sociala kontakten med den arbetande befolkningen och av vissheten, att sovjetsamhället behöver allas tjänster och kommer att ge arbete åt alla. De akademiska studierna betraktas inte som vägen in i de bildade kretsarnas avstängda värld utan som en samhällsuppgift, jämställd med det omedelbart produktiva arbetet. Jag mötte varken hos studenter eller arbetare något av vår bildningssnobism, ingenting av den ömsesidiga misstänksamhet och ovilja, som hos oss så ofta kommer till synes i förhållandet mellan intellektuella och kroppsarbetare. Känslan av social rangskala synes vara på väg att snabbt utplånas.

Särskilt starkt intryck gjorde på mig bildningstörsten hos studenterna från de nationella minoritetsområdena: samojeder, burjäter, tadsjiker, tsjermisser o. s. v., folk som intill revolutionen levde i de urprimitivaste samhällsförhållanden och nära hundraprocentig analfabetism. De mongoliska studenterna, samojeder, jakuter och burjäter överraskade genom sin kyliga och reflekterade intelligens, som gav starkare associationer av gammal kulturtradition än ryssarnas naiva omedelbarhet.

Några ord kan vara på sin plats om den sexuella moralen. Ehuru mina intryck i detta avseende är osäkrare och föga allsidiga, väckte de avgjorda tvivel på de här i landet gängse föreställningarna. De tendenser till liber-

Världsmärket

Det finns varken nya eller gamla bak- eller jästpulver som kunna jämföras med Rumford — det är oöverträffat i kvalitet och jäsningskraft. Experimentera därför icke med för Er okända bakpulver utan godtag endast

RUMFORD

dubbelverkande, hälso-samma fosfatbakpulver.

timism, löslighet i könsförbindelserna och bristande respekt för kvinnans personlighet, som åren närmast efter inbördeskriget gjorde sig gällande hos den unga generationen, bekämpas energiskt av de sociala organisationerna, inklusive partiet och ungdomsförbundet. Ett oregelbundet sexuelliv kan bli tillräcklig anledning till uteslutning ur partiet, och på tre av de studenthem jag besökte berättade man att en eller ett par studenter och studentskor skickats bort från universitetet av samma skäl. En av överläkarna på Moskvas institut för mödra- och barnskydd uttryckte den uppfattningen, att sexualmoralen i Sovjetunionen för närvarande är den mest konservativa i Europa. Som belägg anförde han en nyligen verkställd undersökning av 2.000 flickor i åldern 16—18 år vid fabrikkolorna i Moskva, av vilka endast 40 förlorat sin oskuld, en siffra som torde ligga åtskilligt under medeltalet i västeuropeiska industrisamhällen.

*

Dessa rader har endast avsett ge några flyktiga konturer i bilden av den "hjärnornas revolution", som samhällsformernas och teknikens omdaning fört med sig i det nya Ryssland. Utrymmet har tyvärr inte tillåtit mig att närmare ingå på de intellektuella uttrycken för denna jäsningsprocess.

Leif BJÖRK

Bliv medlem

av Sveriges socialdemokratiska
kvinnoförbundet

På omkring 275 platser i landet
har förbundet avdelningar.

Närmare upplysningar för vinnan-
de av medlemskap erhålles å förbun-
dets expedition, Upplandsgatan 1,
3 tr., Stockholm. Tel. 188 86.

Ordf. fru Signe Vessman besvarar
skriftliga förfrågningar.

Stockholms soc.-dem. kvinnoklubbar
sammansättning: Ordf. och korresp. fru
Sigrid Lundin Gröndal. Tel. Gröndal
110. Kassör fru Anna Larsson, Mittel-
vägen 8, Enskede. Tel. Enskede 183.

Sthlns Allm. Kvinnoklubb sammanträ-
der första torsdagen i varje månad kl. 7.30
e. m. Lokal: Vastmannagatan 1, 1 tr.
Ordförande fru Anna Carlsson, Jung-
frugatan 41 B, 3 tr.

Stockholms södra kvinnoklubb (soc.-
dem.) håller ordinarie sammanträde 2:dra
torsdagen i varje månad kl. 8 e. m. å
lokalen Kocksgatan 24, sal C, i. p. g. n. b.
Ordf. fru Beda Janson, Blekingegat. 65,
3 tr., Stockholm.

**Stockholm: Kungsholms soc.-dem. kvin-
noklubb** sammanträder 2:dra fredagen i
varje månad kl. 7.30 e. m.
Ordf. fru Vilma Iskull, Lindhagensga-
tan 09. Tel. Kungsh. 0790.

**Stockholm: Vasastadens soc.-dem. kvin-
noklubb** har ord. möte 1:sta onsdagen i
varje månad i samlingshuset Vastman-
nagatan 03, kl. 7.30 e. m.
Ordf. fru Hanna Lundin Hagagatan 20.
Tel. V. 6282.

**Stockholm: St Görans soc.-dem. kvin-
noklubb** håller möte 2:dra onsdagen i
månaden kl. 7.30 e. m.
Ordf. fru Jenny Larsson, Arbetaregatan
21. Tel. Kungsh. 9789.

**Stockholm: Södra Förstäderas soc.-
dem. kvinnoklubb** har ord. möte 3:dje
onsdagen i månaden kl. 7.30 e. m.
Lokal: Liljeholmens samlingshus.
Ordf. fru Sigrid Lundin, Gröndal
Tel. Gröndal 110 före kl. 11 f. m.

**Stockholm: Enskede soc.-dem. kvinno-
klubb** håller ord. möte 1:sta måndagen i
varje månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus,
Källvägen.
Ordf. fru Anna Larsson, Mittelvägen 8,
Enskede. Tel. 183.

Föreningen för hembiträden i Stockholm
håller möte 1:sta torsdagen i varje månad
(utom juni, juli och augusti) i Studiehem-
met, Bryggaregatan 12 b.

**Stockholms läns soc.-dem. kvinno-
distrikt:** Adr.: Ordf. Sara Andersson,
Igelboda, Saltsjö-Duvnäs. Tel. Ektorp 18.
Kassör fru Gerda Bergstrand, Bromsten.
Tel. Bromsten 146.

Bromstens soc.-dem. kvinnoklubb håller
ordinarie möte första tisdagen i varje må-
nad kl. 7.30 e. m. i Municipalhuset.
Ordf. Gerda Bergstrand, Bromsten, tel.
Bromsten 146.

Hässelby soc.-dem. kvinnoklubb håller
möte 2:dra onsdagen i månaden kl. 8 e. m.
i Folkets Hus B-sal.

Lidingö soc.-dem. kvinnoklubb håller
möte 3:dje måndagen i varje månad kl.
8 e. m. i Torsvik och Skarsatra omväx-
lande. Ordf. fru Anna Johansson, adr.:
Sinus 3, 2 tr., Torsvik, Lidingö 1. Tel.
667.

Nacka soc.-dem. kvinnoklubb håller ord.
möte 1:sta onsdagen i varje månad kl.
7.30 e. m.
Ordf. fru Annie Wallentheim, Skuru,
Ektorp. Tel. Skuru 359.

Nynäshamn soc.-dem. kvinnoklubb hål-
ler möte 2:dra mand. i varje månad kl.
7.30 e. m. i Folkets Hus A-sal. Ordf. fru
Elsa Eriksson, Centralgatan 088.

Solna soc.-dem. kvinnoklubb håller möte
1:sta tisdagen i varje månad kl. 8 e. m. i
Huvudsta och Hagalunds Folkets Hus om-
växlande. Ordf. fru Sigrid Svärd, Ulriks-
dal. Tel. Kästahem 48.

Spånga soc.-dem. kvinnoklubb håller
ordinarie möte 1:sta torsdagen i varje må-
nad kl. 8 e. m. i Folkets Hus.
Ordf. fru Alma Merlin, Solhem, Spånga.
Tel. 492.

Sundbybergs soc.-dem. kvinnoklubb hål-
ler möte 2:dra måndagen i varje månad
kl. 8 e. m. i Nya Folkets Hus C-sal.
Ordf. fru Tora Zetterström, Sturegatan
26 B. Tel. 933.

Södertälje soc.-dem. kvinnoklubb håller
ordinarie möten tredje tisdagen i varje
månad kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus. Ordf.
fru Anna Ericsson, Folkets Hus. Tel. 237.

Tusbybergs soc.-dem. kvinnoklubb håller
möte 2:dra måndagen i varje månad kl.
8 e. m. i gamla skolan. Ordf. fru Anna
Ahlzen, Tureberg.

Väsby soc.-dem. kvinnoklubb håller
ordinarie möte 2:dra tisdagen i varje
månad kl. 8 e. m. i Folkets hus.
Ordf. fru Karin Enstrom, Box 81, Uppl.
Väsby.

Eskilstuna soc.-dem. kvinnoklubb håller
ordinarie möte 1:sta onsdagen i varje må-
nad kl. 7 e. m. i Folkets Hus lilla sal.

Göteborgs soc.-dem. kvinnoklubb håller
möte 2:dra tisdagen i månaden kl. 7.30
e. m. Lokal: A. B. F:s studiehem, Puster-
viksgatan 15.

**Göteborg: Lundby soc.-dem. kvinno-
klubb** håller möte 2:dra måndagen i varje
månad kl. 7.30 e. m. i Samarbetets lokal,
Bramaregården.

**Göteborg: Majornas soc.-dem. kvinno-
klubb** har möte 2:dra måndagen i varje
månad kl. 7.30 e. m. å lokalen, Bangatan
24.

Göteborgs östra soc.-dem. kvinnoklubb
håller möten 1:sta onsdagen i varje månad
i lokalen Götaholmsgatan 1:sta och 3:dje
tisdagen i månaden i lokalen Bondegatan
14 kl. 8 e. m.

Malmö soc.-dem. kvinnoklubb håller
ord. möte första torsdagen i varje månad
kl. 7.30 e. m. i Folkets Hus, sal 7. Ordf.
och korresp. sekr. fru Mathilda Mårtens-
son, Jörgen Ankersgatan 8, Malmö.

Malmö östra soc.-dem. kvinnoklubb
håller ord. möte andra tisdagen i varje
månad kl. 7.30 e. m. å Stjärnans sällskaps-
lokaler, Porslinsgatan 1. Ordf. och kor-
resp. sekr. fru Mathilda Pettersson, Freds-
gatan 11. Tel. 10640.

Mjölby soc.-dem. kvinnoklubb håller or-
dinarie möte 3:dje måndagen i varje må-
nad kl. 8 e. m. i Folkets Hus. Ordf. Hanna
Nygren, Box 31, Mjölby.

Tillberga soc.-dem. kvinnoklubb håller
ordinarie möten 1:sta och 3:dje måndagen
i varje månad kl. 8.30 e. m. i Folkets Hus.

Kvinnans gissel —
ohögänsad barnökning
Barnbegränsning eller foster-
fördrivning är till en på en
broschyr av Karin Adamsson,
som behandlar mörsättningen
mellan sexuallivets och barnarnas lagar. Li-
teratursats MB erhålles gratis mot in-
lämning av 45 öre till vår sjukvårds- och skyddsmedel-saffär.

NILS ADAMSSON
JAKOBSGATAN 22 · STOCKHOLM

Varje medlem

bör bereda sig att deltaga i agita-
tionen för värvandet av nya med-
lemmar till den soc.-dem. kvinnorö-
relsen.

*Alla för arbetarrörelsen
intresserade kvinnor
böra läsa Landsorganisationens
tidskrift*

Fackförenings- rörelsen

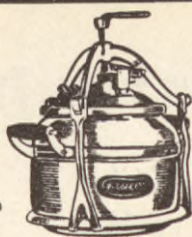
Den utkommer med
ett 24-sid häfte varje
vecka och kostar, för
helt år Kr. 6:15 för
halvt år Kr. 3:15.

Prenumerationen kan ske antingen
genom **postverket** eller direkt hos
tidskriftens exp. adress: **Landssek-
retariatet, Barnhusgatan 18,
Stockholm.**

Kommissionärer!

SPRID Morgonbris i alla hem, på
alla fabriker, verkstäder och kontor!
VARVA prenumeranter även inom
skollärarekåren och andra grupper av
socialt intresserade!

FÖRR
3 timmar
NU
20 minuter

tar det att laga
middag tack
vare **FRUCO-
GRYTAN**

FRUCO kokar och
steker all mat på
5-20 minuter.

liter 3 5 7 9 12

Kr. 26:50 30:75 36:— 41:25 50:25

Fritt Stockholm. Postorder exp. omg.

Undertecknad, som sedan i december 1930 använt mig av Fruco-grytan och därunder många gånger haft anledning att prisa dess goda och tidsbesparande egenskaper, vill gärna rekommendera den åt varje husmor och självförsörjande i såväl staden som på landsbygden

SIGNE WESSMAN
Ordf. i Sv. Soc.-dem. Kvinnoförbund.

A-B FRUCO

Tunnelgatan 20 B · STOCKHOLM

**Kvinnopolikliniken
i Lundby, Göteborg**

för havandeskapsundersökningar
och kvinnosjukdomar samt rådgivningsbyrå för föräldrar.

Mottagning: torsdagar kl. 6-7 e. m.

Ett besök

lönar sig vid val av

KONSTSAKER

för hemmets pry-
dande.

OIJEMÅLNINGAR
ETSNINGAR
BRONS- och
MARMORSKULPTUR
SKRIVSTÄLL
LAMPOR
PRYDNADSSAKER

SPECIALITET

RAMAR och **SPEGLAR**

FÄRGREPRODUKTIONER efter kända
svenska och utländska målningar.

STÖRSTA URVAL

ALLA PRISLÄGEN

CLAËS HULTBERG A-B

KUNGSGATAN 9

Telef.: 39 57, N. 2 98

S:t Görans Begravningsbyrå

Jenny Larsson

Fleminggatan 60

Tel. K. 4724.

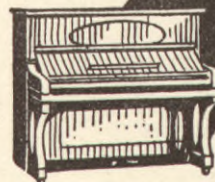
*

Ombesörjer allt vid dödsfall

Eldbegängelser

Balsameringar

ÖSTLIND & ALMQUISTS

**NYA
MODELL
N:O 20**

*"Det bästa instrumentet bland dem
jag provat i samma prisläge."*

HUGO ALFVÉN.

Vänd Eder för närmare upplysningar till

A. & B.
FÖRENADE
PIANO- & ORGELFABRIKER
ARVIKA

**ALMGREN & GRÖNKVIST
BLOMSTERHANDEL**

UPPLANDSGATAN 1 (Landsorg. hus) Tel. N. 5387
(Medlem av Socialdemokratiska Kvinnoförb.)

KRANSAR, KISTDEKORATIONER och alla slags
arbeten utföras smakfullt och billigt. Dagligen
friska blommor. Telefon- och brevorder exp.
omg. 10 % rabatt till arbetarorganisationerna.

Lycklig familj

blir det om inköp göres av
våra sjukvårdsart. Priskurant på beg.

J. JONASSONS SJUKVÅRDSAFFÄR
Skolgatan 21 MALMÖ Telefon: 31 77

Södermanlands Enskilda Bank

Solidarisk bank.
Grundad 1865.

Kontor i Stockholm:

Regeringsgatan 18
Hornsgatan 66 A

Norrländsgatan 2
Slussplan 1-3

Humlegårdsgatan 7
Kungsgatan 60

Barnhusgatan 18
Odengatan 52

WESSLINGS

när det gäller basarer.

till
morgongröten

hör en mesostsmörgås,
men det skall vara

**Jämtlands
Mesost**

Den rena, svagt söta
smaken sätter "piff"
på gröten

I alla
Matvaruaffärer

Aktiebolaget

Arbetarnes Tryckeri

FOLKETS HUS, STOCKHOLM, TEL.: 22 76, N. 40 43
POSTGIRO 4739

Rekommenderar sig till utförande av alla slags trycksaker.

- Moderna stilar!
- Snabbt utförande!
- Moderata priser!

KRISTINEHAMNS PRAKTISKA SKOLA

HÖSTENS KURSER

Teknisk avd. Byggnadstekn.- o. elektrotekn. fackkurser,
5 mån. el. 1 år. 1-årig allmän teknisk kurs.

Handelsavd. 1-årig högre handelskurs, 1-årig allmän
handelskurs, 3 mån. handelsbiträdeskurs.

Husmoders- o. Slöjdvad. 3-5 mån. husmoderskurser, specialkurser i sömnad
och vävnad (2-10).

Realavdelning. 2-årig kurs från folkskolan till realexamen. Husmoders- och slöjd-
avdelningarna börja 1 aug. Övriga kurser 24 aug. Statsstipendier till
mindre bemedlade. Prospekt på begäran. Telefon 115. **O. HELLING, rektor.**

Ett ypperligt bröd är

UPLANDSKUBBEN

Delikat och hälsosamt, drygt och hållbart

Hygieniskt förpackat.

Obs! Undvik efterap-
ningar, begär uttryckli-
gen Uplandskubben.

Vid val av bostad

i ÅLSTEN · APPEL-
VIKEN · NOCKEBY

rådfråga en vederhäftig och sak-
kunnig byrå, som har lång erfa-
renhet i branschen.

BALDERS

Vänd Eder till

BALDERS

FASTIGHETSBYRÅ

HÖGLANDSTORGET 10

ÅLSTEN. Tel: Ålsten 1000, 1100

BILAR TILL FÖRFOGANDE

Proviantera för utfärden hos

Lucks

Konserver för smörgåsbordet:

Sill i filéer, delikat, brk.....	0 55
Pilchards-sardiner i tomatsås, ca 1/2 kg låda	0 65
Lunchtunga, brk	1:—
Lättrökt lax, skivor i olja, brk	0 58
Leverpastej, brk	0 27
Gåsleverpastej, brk	1: 10
Sardeller fr. pr ask	0 25
Hummer, Krabba m. m.	

Färdiga rätter:

Fiskbullar i hummersås, pr brk.....	0 35
Delikata köttbullar, väg. 560 gr.	0 75
Delikata köttbullar o. bruna bönor 550	
gr. pr. brk	0 75

Lunchkorv, 5 st. korvar	brk 0 75
Fläskkorv, 3 par, väg. 930 gr.	brk 1:—
Blodpudding, delikat väg. 520 gr.	0 50
Fläskhare och purjolök, 2 port.	1:—
Inkokt lax, 1/2 brk	0 60
Kokt skinka »Pic-nic», ca 1 kg brk ..	2 30
Klar buljong med grönsaker, 2 port. 0 36	
4 port.	0 68
Fruktsocka, 4 port.	0 65

För efterrätten:

Konserverade ananas.....	brk 0 68
Konserverade Persikor »My lady»	brk 0 52

Percy F. Luck & Co. H. A. B.
STOCKHOLM